

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

Rohkeus kohdata

Malli ammatillisesti ohjatusta tukihenkilötoiminnasta Suomen
DELFIN ry:lle

Kirsi Purola

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika kk / vuosi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Kirsi Purola	Sivumäärä 45
Työn nimi ROHKEUS KOHDATA – malli ammatillisesti ohjatusta tukihenkilötoiminnasta Suomen DELFINS ry:lle	
Ohjaava(t) opettaja(t) Heli Aalto & Tuija Mehtonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Suomen DELFINS ry	
Tiivistelmä Kolmannen sektorin merkitys hyvinvoinnin lisäämisessä korostuu jatkuvasti julkisen talouden heikentäessä. Vapaaehtoistyölle on yhä kasvava tarve ja siksi vapaaehtoistoimintaa on kehitetty voimakkaasti monissa järjestöissä viime aikoina. Jotta vapaaehtoistyö rakentuu kestäväälle pohjalle ja toimii tehokkaasti on tärkeää, että sitä ohjaavat vahvat rakenteet. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kehittää Suomen DELFINS ry:n vapaaehtoista tukihenkilötoimintaa. Suomen DELFINS ry toimii lapsena seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneiden aikuisten ja heidän läheistensä tukena. Aktiivisia, soveltuvia tukihenkilöitä on vaikea löytää ja sitouttaa toimintaan. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on haastava aihe ja aiheuttaa vapaaehtoistoiminnan suunnittelulle erityisiä vaatimuksia. Jotta vapaaehtoinen tukihenkilötoiminta Suomen DELFINS ry:ssä olisi laadukasta ja turvallista kaikille, olen tässä kehittämistyössä luonut ammatillisesti ohjatun tukihenkilötoiminnan mallin. Tämän mallin mukaan vastuu tukihenkilötoiminnan ohjaamisesta on entistä vahvemmin yhdistyksellä ja helpottaa näin vapaaehtoistyöntekijän työtä. Ammatillinen koordinointi luo tukevan ja luotettavan rakenteen haastavalle vapaaehtoistyölle. Ammatillisesti johdetun vapaaehtoistyön mallin olen rakentanut yhteistyössä tilaajan ja useiden muiden asiantuntijoiden kanssa. Mallin kehittämisessä olen käyttänyt benchmarking-menetelmää ja tutustunut järjestöihin, joissa vapaaehtoinen tukihenkilötoiminta on hyvin organisoitua ja toimivaa. Olen myös kerännyt palautetta mallista DELFOI-menetelmää mukaillen. Tässä kehittämistyössä esitetty ammatillisesti johdetun tukihenkilötoiminnan malli luo pohjaa Suomen DELFINS ry:n tukihenkilötoiminnan kehittämiseksi. Malli voi toimia myös lisärahoituksen hakemisen perusteena.	
Asiasanat Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, vapaaehtoistoiminta, tukihenkilötoiminta	

ABSTRACT

Author Kirsi Purola	Number of Pages 45
Title The courage to confront – a model of professionally organized voluntary work for Suomen DELFINS ry	
Supervisor(s) Heli Aalto & Tuija Mehtonen	
Subscriber and/or Mentor Suomen DELFINS ry	
Abstract The third sectors impact in common welfare is increasing all the time, because of the constantly decreasing public economy. There is a growing need for voluntary work. That is why many non-governmental organizations have developed new methods for voluntary work in recent times. In order to build voluntary work on sustainable basis and make it work efficiently, it must have strong structures to guide it. Porpoise of this study was to improve the voluntary support person activity in an NGO called Suomen DELFINS ry. The organization works to support adults that have experienced childhood sexual abuse (CSA) and their family. It is hard to find suitable, active voluntary support persons and have them commit themselves to the NGO's activity. CSA is a difficult subject and it sets down requirements for planning the voluntary work. In order the voluntary support person work to be high in quality and to be safe for all, I have created an operations model in which the voluntary support person's work is managed by a professional. This model lays more responsibility to the NGO and makes the support persons work therefore easier. It should bring more liability and structure to the voluntary work to have it organized by a professional. This action model has been made in co-operation with the subscriber and many other experts. In order to build a new model I have used methods as benchmarking and delfoy. That enquired visiting other NGO's that are making a good job in organizing voluntary work and also sending the model for different experts in the fields of CSA and organizing voluntary support person work. This study supports the development of organizing voluntary work in Suomen DELFINS ry and can be used when applying for financial support.	
Keywords Childhood sexual abuse, voluntary work, support person	

SISÄLLYS

JOHDANTO	6
1 KEHITTÄMISTYÖ	7
2 MÄÄRITELMIÄ	8
2.1 Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja inesti	9
2.2 Esiintyvyys	11
2.3 Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön seurauksia aikuisuudessa	12
2.4 Hyväksikäytön seurauksia eri tasoilla	14
2.5 Vapaaehtoistyö ja vapaaehtoistoiminta	15
2.6 Järjestöjen toiminta hyvinvointipalveluiden kartalla	17
2.7 Vertaistuki	17
2.8 Tukihenkilötoiminta	18
2.9 Tukihenkilötoiminta sosiaalisena vahvistajana	19
3 YHDISTYS	20
4 TUKIHENKILÖTYÖ SUOMEN DELFINS RY:SSÄ	21
5 TUETTAVAN HENKILÖN TARPEITA	21
6 MALLI TUKIHENKILÖTYÖN JÄRJESTÄMISEKSI	23
6.1 Vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin rooli	24
6.2 Rekrytointi	25
6.3 Koulutuksen järjestäminen	26
6.4 Tukisuhteen mahdollistaminen ja seuranta	27

7 TUKIHENKILÖN TYÖNKUVA	31
8 HYVÄN TUKIHENKILÖN OMINAISUUKSIA	34
9 HAASTEITA JA MAHDOLLISUUKSIA	34
10 MALLIN KEHITTÄMINEN	36
10.1 Muissa järjestöissä tehtävä tukihenkilötyö ja benchmarking	36
10.2 Delfoi-menetelmä	37
10.3 Ammatillisesti ohjatun tukihenkilötoiminnan mallin arviointia	38
11 LOPUKSI	41
LÄHTEET	43

JOHDANTO

Suomen DELFINS ry on järjestö, joka tekee työtä lapsena seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneiden aikuisten hyväksi. Yhdistyksen toimintaan kuuluu tiedottamista, kouluttamista, puhelinpäivystystä, avoimia keskusteluryhmiä lukuisilla paikkakunnilla, kuntouttavia leirejä, tukihenkilötoimintaa ja yhteiskunnallista vaikuttamista. Suomen DELFINS ry:ssä on valtavasti tietoa ja ymmärrystä lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön ilmiöstä. Aiheeseen liittyy paljon ominaispiirteitä, joiden syvä ymmärtäminen on syntynyt pitkäjänteisestä työstä uhrien hyväksi. Tämä ymmärrys on auttanut ja tukenut monia uhreja eteenpäin omissa prosesseissaan.

Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä on ilmennyt aina ja luultavasti tulee aina ilmenemäänkin. Seksuaalisen hyväksikäytön muodot ja keinot ovat ajan saatossa muuttuneet. Hyväksikäytön vaurioittavuus ei kuitenkaan muutu. Seksuaalisen hyväksikäytön uhri kantaa kokemustaan mukanaan koko elämänsä ajan, tavalla tai toisella.

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön teema on melko vaiettu. Ahdistavuutensa takia asiaa ei ole helppo kohdata. Uhrien kokemusta puolestaan leimaa usein valtava määrä häpeää ja syyllisyyttä. Niinpä keskustelua ja tietämystä lapsuuden ajan seksuaalisesta hyväksikäytöstä on melko vähän. Keskusteluilmapiiri muuttuu kuitenkin koko ajan avoimemmaksi. Aihe on edelleen ahdistavuutensa takia vaikea, mutta ei enää täydellinen tabu. Vielä 1960- ja 70-luvuilla lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä puhuttiin hyvin vähän. Tämän vuoksi uhrit eivät yleensä hakeneet tai saaneet apua. 1980-luvusta lähtien aiheesta on keskusteltu avoimemmin ja 2000-luvulla on lapsen seksuaalisesta väkivallasta ilmestynyt lukuisia tutkimuksia ja teoksia.

Matalan kynnyksen apua tarvitaan ja sitä tulee edelleen kehittää. Myös yleistä tietoisuutta ja ymmärrystä lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön ominaislaatuiseen aiheeseen tulee lisätä. Tietämystä tulee viedä niin terveydenhuoltoon, viranomaistahoille kuin päättäjillekin. Aihetta tulee pitää esillä myös yleisessä keskustelussa, jotta uhrin asemaan liittyvää häpeää saadaan pikkuhiljaa hälvennettyä. Yhteiskunnallista vaikuttamistyötä aiheen tiimoilta olisi tehtävä pitkäjänteisesti.

Julkisen sektorin resurssien jatkuvasti heiketessä, on järjestöissä tehtävä hyvinvointityö yhä arvokkaammassa asemassa. Samoin on vapaaehtoistyön laita. Vaikka vapaaehtoistyö ei voi koskaan korvata julkisen sektorin palveluita, voidaan laadukkaan vapaaehtoistyön avulla merkittävästi tukea niiden työtä. Hyvin organisoitu vapaaehtoistyö voi huomattavasti parantaa asiakkaan elämänlaatua. Vapaaehtoistyö ei voi olla hoitavaa työtä, mutta se voi olla kannattelevaa ja sinällään mittaamattoman arvokasta asiakkaan arjessa. Vapaaehtoisten avulla voidaan ehkäistä syrjäytymistä ja tukea asiakkaan voimavaroja arjessa selviytymiseen.

1 KEHITTÄMISTYÖ

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää Suomen DELFINS ry:n tukihenkilötoimintaa sekä määrällisesti että laadullisesti. Aiheeseen kuuluu kolme suurta osakokonaisuutta: tukihenkilöiden rekrytointi, tukihenkilöiden kouluttaminen sekä tukihenkilöiden työnohjaus. Tässä kehittämistyössä pyrin luomaan ammatillisesti ohjatun tukihenkilötoiminnan mallin Suomen DELFINS ry:lle.

Yhdistyksessä tukihenkilöinä toimivat vapaaehtoistyöntekijät. Vapaaehtoistyön merkitys on yhteiskunnassamme korostunut viimeaikaisten taloudellisten lamojen myötä. Kuntatalous ei mahdollista kattavaa palveluverkostoa, joten kolmannen sektorin toimijoille on tarvetta.

Järjestöissä on myös paljon erikoisosaamista. Monet järjestöt ovat sitoutuneet yhteen teemaan ja ovat asiantuntijoita omalla sarallaan. Yhdistyksissä olevaa syvää ymmärrystä ja asiantuntemusta voidaan hyödyntää yhteiskunnassa laajasti.

Kolmannella sektorilla ison osan työstä tekevät vapaaehtoistyöntekijät, joten vapaaehtoistyön organisoinnin kehittämisestä on hyötyä koko järjestökentällä. Järjestöt kamppailevat jatkuvasti saadakseen lisää hyviä vapaaehtoistyöntekijöitä ja ovat usein myös valmiita panostamaan vapaaehtoisten kouluttamiseen, tukemiseen ja virkistäytymiseen.

Ammatillisesti ohjatun tukihenkilötoiminnan rakentaminen on tärkeää varsinkin Suomen DELFINS ry:n kaltaisessa yhdistyksessä, joka työskentelee niinkin haavoittuvalla aihealueella kuin lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Tukihenkilötyö, kuten kaikki muukin työ, vastaa parhaiten tavoitteisiinsa, kun se on huolella järjestetty. Malli ammatillisesti ohjatusa tukihenkilötoiminnasta luo selkeän rakenteen vapaaehtoistyön hallinnointiin yhdistyksessä. Tukihenkilöiden huolellinen rekrytointi, pätevä koulutus ja asianmukainen ammatillinen tuki nostaa myös yhdistyksen profiilia alansa asiantuntijatahona. Hyvän tukihenkilökoulutuksen myötä saadaan lisättyä ymmärrystä lapsen seksuaalisen hyväksikäytön moninaisuuteen. Hyvä organisointi mahdollistaa myös tukihenkilöiden määrän lisäämisen, toiminnan laajenemisen ja paremman avun tuettavalle. Hyvin tehty suunnittelu ja selkeä visio työn kehittämisestä perustelevat omalta osaltaan yhdistyksen toimintaa myös rahoittajien suuntaan.

Toivon tämän mallin olevan hyödyllinen Suomen DELFINS ry:lle siinä vaiheessa kun tukihenkilötoimintaa lähdetään kehittämään. Mallin luominen on tietysti vaatinut perehtymistä seksuaalisen hyväksikäytön teemaan ja sen moninaisiin vaikutuksiin uhrin elämässä. Olen loputtoman kiitollinen Suomen DELFINS ry:n toiminnanjohtajalle Liisa Kaukio-Rasilaiselle sekä järjestösihteeri Henna Kylmälälle siitä opista, jota he ovat minulle antaneet lapsen seksuaalisen hyväksikäytön vaietulla alueella. Yhdistyksen henkilökunnalla on valtava määrä tietoa, kokemusta ja ymmärrystä lapsena seksuaalisen väkivallan uhriksi joutuneiden ihmisten elämästä: niistä prosesseista, joita he joutuvat käymään läpi ja niistä kivuista, joita he kantavat. Kaikkea toimintaa yhdistyksessä ohjaa realistinen ymmärrys aiheeseen ja syvä humanistinen arvopohja.

2 MÄÄRITELMIÄ

Tässä osiossa avaan työn keskeisiä käsitteitä. Suomen DELFINS ry:ssä tehtävä tukihenkilötyö on monelta osin samanlaista tukihenkilötyötä kuin järjestökentällä yleensäkin, mutta tälle tukihenkilötyölle asettaa oman painoarvonsa myös hyväksikäytön teemaan liittyvä erityinen arkaluonteisuus.

Sen takia pidän tärkeänä avata lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja inestin käsitteet huolellisesti auki samoin kuin seksuaalisen hyväksikäytön vaikutukset aikuisuuteen.

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on melko vähän keskusteltu aihe yhteiskunnassamme eikä sen erityispiirteitä tuoda laajasti esille. Aiheeseen liittyvän tabun rikkominen onkin ensiarvoisen tärkeää. Tukihenkilötyötä ei voi suunnitella ymmärtämättä syvästi lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyviä arkaluonteisia ja hienovaraisia erityispiirteitä. Ilmiön ymmärtäminen ohjaa toimintaa koskevia päätöksiä.

Pidän tärkeänä lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän ymmärryksen lisäämistä yleensäkin, mutta erityisesti ihmisten parissa työskentelevien ammattilaisten keskuudessa.

Määrittelen myös vapaaehtoistyötä, sen historiaa ja yhteiskunnallista merkitystä. Ammatillisen tukihenkilötyön puuttuessa tehtävää hoidetaan vapaaehtoisvoimin. On tärkeää ymmärtää vapaaehtoisen työn erityisyys verrattuna ammatilliseen työhön. Vapaaehtoistyön määritelmät ja merkitykset niin yhteiskunnassa yleensä kuin järjestökentällä elää murroksessa. Vapaaehtoistoiminnan kenttä hakee vielä paikkaansa ammatillisen toiminnan rinnalla, joten tätä määrittelyä tulee jatkuvasti tarkastella ja päivittää.

2.1 Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ja inesti

Lapsen hyväksikäyttöä koskevassa kirjallisuudessa ja tutkimuksessa käsitteet ja määritelmät vaihtelevat paljon. Sekä suomen-, ruotsin- että englanninkielisissä teoksissa käytetään hyvin kirjavaa termistöä. Aiheeseen liittyvien käsitteiden sisällöstä ei vallitse selkeää yksimielisyyttä. (Laitinen 2004, 19) Yleisimmin käytetyt termit suomenkielisessä kirjallisuudessa ovat lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen seksuaalinen pahoinpitely, lapsen seksuaalinen ahdistelu, lapsen seksuaalinen riisto ja inesti. (Antikainen 1994, 10)

Kansainvälisesti katsottuna lapseen kohdistuvaan seksuaaliseen riistoon kuuluu myös kaupankäynti lapsilla (trafficking in children), lapsiprostituutio, seksiturismi ja lapsipornografia. Näissä tapauksissa on vahva taloudellinen

ulottuvuus. Kansainvälisesti puhutaan myös lapsen rituaalisesta hyväksikäytöstä. Kyseessä on organisoitunut, ryhmämuotoinen toiminta, joka liittyy tyypillisesti fundamentalistisiin liikkeisiin. Tällaisia tapauksia ei ole noussut esiin Suomessa. (Laitinen 2004, 20, 21)

Suomen laki puhuu lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä sekä lapsen törkeästä seksuaalisesta hyväksikäytöstä. (Suomen Rikoslaki 20. luku, 6. ja 7.pykälä) Lapsen seksuaalisella hyväksikäytöllä tarkoitetaan alle 16-vuotiaaseen, tai perheessä alle 18-vuotiaaseen, kohdistuvaa koskettelua tai muuta seksuaalista tekoa, joka voi vahingoittaa lapsen kehitystä. Myös yritys on rangaistava teko. Lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä lasta käytetään kohteena aikuisen tarpeiden ja halujen tyydyttämiseksi ja jossa lapsi ei voi itse päättää suostumustaan, koska on osapuolena heikommassa asemassa.

Esimerkkejä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä on paljon. Leimaa-antavaa on aikuisen käyttämä valta suhteessa lapseen ja seksuaalisesti virittynyt ilmapiiri. Lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä lasta saatetaan houkuttaa tai pakottaa ikäkaudelle sopimattomaan seksuaalisuuteen, esimerkiksi puhumalla aikuisten seksielämästä. Pornografisen materiaalin katseleminen lapsen kanssa tai materiaalin jättäminen lapsen nähtäväksi on seksuaalista hyväksikäyttöä kuten myös lapsen houkuttelemisen tai pakottaminen alastonkuviiin tai -videoihin. Lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä on myös lapsen kosketteleminen sukupuolielinten alueelle tai muutoin seksuaalisesti latautunut kosketteleminen. Hyväksikäytössä lasta saatetaan myös pyytää tai pakottaa koskettelemaan aikuisen sukuelimiä tai lasta saatetaan tirkistellä esimerkiksi kieltämällä WC:n tai suihkun oven sulkeminen. Tietenkin lapsen houkuttelemisen tai pakottaminen sukupuoliyhteyteen on lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä.

Teko on törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö jos rikos on lapsen iän tai kehitystason vuoksi tai lapsen tekijää kohtaan tuntemaan erityisen luottamuksen vuoksi omiaan aiheuttamaan erityistä vahinkoa tai kun teko on tehty erityisen nöyryyttävällä tavalla. Laissa mainitaan myös seksipalvelujen ostaminen nuorelta, lapsen houkuttelemisesta seksuaalisiin tarkoituksiin ja sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan lasta koskevan esityksen seuraaminen. (Suomen Rikoslaki 20. luku, pykälät 8 a, b ja c)

Insesti- termiä käytetään yleensä puhuttaessa perheen sisällä tapahtuvasta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Tässä määräävää ei niinkään ole uhrin ikä vaan uhrin ja tekijän välinen sukulaisuus. (Laiho 2006, 8) Hieman epäselvyyttä on siinä, käytetäänkö termiä vain kun kyseessä on puhtaasti biologinen sukulaisuus vai kuuluuko termin määritelmään myös sosiaalinen tai psykologinen sukulaisuus. (Aho-Mustonen 2000, 12) Esimerkkinä tapaukset, joissa hyväksikäyttö tapahtuu perheen sisällä, mutta jossa ei ole biologista sukulaissuhdetta. Yleensä tällaisessa tapauksessa tekijä on lapsen isä- tai äitipuoli, äidin tai isän vakituinen kumppani tai esimerkiksi vanhempi veli- tai siskopuoli.

Kaikelle lapsen seksuaaliselle hyväksikäytölle on ominaista aikuisen käyttämä valta. Aikuisella on aina valta ja vastuu suhteessa lapseen. Varsinkin perheen sisällä tapahtuvan hyväksikäytön uhrin ovat erityisen avuttomia ja tekijän armoilla. Rikoksen tekijällä on yleensä lähes rajaton valta suhteessa uhriin. Yleensä tällaisessa hyväksikäytössä ei tekijän tarvitse edes käyttää fyysisiä voimakeinoja. (Laitinen 2004, 107- 113.)

Tässä opinnäytetyössä käytän pääasiassa termejä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö sekä insesti.

2.2 Esiintyvyys

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on oletettavasti suurimmaksi osaksi piilorikollisuutta ja on luultavaa, että tietoon tulee vain murto-osa todellisista hyväksikäyttötapauksista.

Tyypillisesti hyväksikäytetty lapsi ei kerro hyväksikäytöstä kenellekään. Usein lapsi ei tiedosta tullessa hyväksikäytetyksi tai haluaa vaieta asiasta häpeän takia tai suojellakseen perhettään. Lapsi saattaa viestittää pahaa oloaan muilla keinoilla, jolloin ryhdytään hoitamaan ja selvittämään sekundaarisia oireita. Toisinaan lapsen kertomusta ei uskota. Niinpä suurin osa hyväksikäyttötapauksista tulee ilmi vasta uhrin ollessa jo aikuinen. Siksi tarkkaa tietoa hyväksikäyttötapausten todellisesta määrästä on mahdotonta tietää. (Laiho 2006, 15-17)

Poliisin tietoon tullut lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on kuitenkin selvästi lisääntynyt koko 2000-luvun ajan. (Laiho 2006, 12) Tilastokeskuksen mukaan poliisin tietoon tuli vuonna 2008 901 lapsen seksuaalista hyväksikäyttötapausta. Vuonna 2012 vastaava luku on 1164 tapausta. (Tilastokeskus 2012.) Mielenkiintoista on, että samanaikaisesti kun viranomaisten tietoon on tullut jatkuvasti yhä enemmän hyväksikäyttötapausta, on ainakin Child Abuse & Neglect – lehdessä julkaistun tutkimuksen mukaan todelliset hyväksikäyttötapaukset vähentyneet sukupolvien saatossa (Jern, Johansson, Laaksonen, von der Pahlen, Sandhabba, Santtila, Sariola, Varjonen 2011).

Muutoinkin lasten seksuaalisten hyväksikäyttötapausten määrässä tutkimuksesta riippuen on merkittäviä eroja. Väestöliiton vuonna 2006 tekemään tutkimukseen osallistui 31700 kahdeksaslukulaista nuorta. Kyselytutkimuksen mukaan 15-vuotiaista pojista 10,3% ja tytöistä 11,5% oli kokenut jonkinlaista seksuaalista hyväksikäyttöä. (Suomen DELFINS ry, viitattu 1.11.2012)

2.3 Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön seurauksia aikuisuudessa

Lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö vaikuttaa uhrin elämään voimakkaasti myös aikuisuudessa. Aikuisten oireista on enemmän tutkimustietoa saatavilla, sillä suurin osa hyväksikäyttötapauksista tulee ilmi vasta uhrin ollessa aikuinen. Usein uhri ei muista tai tiedosta tulleen hyväksikäytetyksi ennen kuin jokin asia aikuisuudessa laukaisee lapsuuden muistot. Aikuiset osaavat myös tarkemmin kertoa tuntemuksistaan kuin lapset. Vaikka lapsi haluaisikin kertoa kokemastaan, on aikuisen seksuaaliset teot lapselle täysin käsittämätön asia eikä hänellä todennäköisesti ole sanoja tapahtuneen kuvaamiseen. Jos hyväksikäyttö on tapahtunut lapsen preverbaalisena aikana, on tapahtumien kuvaaminen myöhemminkin vaikeaa, vaikka lapsella olisikin muistikuvia tapahtumista.

Hyvin usein lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö aiheuttaa uhrille trauman. Traumaattinen kokemus aiheuttaa muistin ”pirstaloitumisen” siten, että uhri saattaa muistaa tapahtumista vain osia. Kun kokonaisuus on liian raskas kestää, psyyken suojautumismekanismi on hajottaa liian kuormittava kokonaisuus osiin.

Vesterisen (2010) käsityksen mukaan kestäättömän psyykkisen kivun unohduksella voi olla monenlaiset kasvot ja usein osoittautuu, että unohdus kuitenkin ole täydellistä. Unohduksen sijasta Vesterinen (2010) puhuu erilaisista naamioista, joiden taakse kipu kätketään. Nämä naamiot voivat hänen mukaansa olla erilaisia somaattisia oireita, psyykkisiä oireita tai vaikkapa joidenkin suojausmekanismien kärjistyksiä. Kun uhri alkaa muistaa traumaattisia tapahtumia, naamiot ikään kuin laskeutuvat, ja traumakokemuksen psyykinen työstäminen mahdollistuu ja eheytyminen voi alkaa. (Vesterinen, 2010.)

Hoitamaton trauma haastaa ihmisen arkea. Lukitut muistot vievät uhrin voimavaroja ja helposti käy niin, että uhrin persoona kapeutuu. Vaikka muistikuvat tapahtumista unohtuvat, ne eivät lakkaa olemasta, vaan elävät kuoren alla. Pinnan alta ne ajoittain tihkuvat uhrin tietoisuuteen aiheuttaen epämääräistä ahdistusta ja pahaa oloa tai selkeitä takaukia traumaelämäyksestä. (Palosaari 2007, 26-29.)

Lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön emotionaalisia vaikutuksia on valtava kirjo. Tyypillisimpiä ovat masennus, arvottomuuden tunne, syyllisyys, pelokkuus, vihan tunteet, ahdistuneisuus, pakkomielleet yms. Nämä johtuvat yleensä siitä, että uhrilta on lapsena usein puuttunut mahdollisuus ilmaista ja kohdentaa voimakkaita vihan, surun ja pettymyksen tunteita. (Laiho 2006, 26)

Lapsena seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneiden aikuisten ihmissuhteisiin liittyviä vaikutuksia ovat mm. eristyneisyys, vaikeudet sosiaalisissa suhteissa, vieraantuneisuus, uhritumisen jatkuminen, vaikutukset kasvattamiseen tai esim. suhteissa omiin vanhempiin. (Sanderson 2002, 51-56)

Käyttäytymiseen vaikuttavia oireita hyväksikäyttöä kokeneilla on myös monia erilaisia. Tyypillisiä ovat mm. päihde- ja alkoholiongelmat, itsetuhoinen käytös, itsemurha ja syömishäiriöt. Käyttäytymisen häiriöt näkyvät uhrin kaikilla elämänalueilla. (Laitinen 2004, 267; Sanderson 2002, 56-60)

Fyysistä oireista yleisimpiä ovat unihäiriöt ja erilaiset kiputilat. Hyväksikäyttöä kokeneilla on paljon somatisaatiota ja heillä on usein korostunut huoli terveydestään. Trauman seurauksena he päätyvät usein hoidon kiertolaisiksi, kun huolellistenkaan tutkimusten jälkeen ei syytä oireille löydetä. Uhri hakee apua uudelleen ja uudelleen fyysisiin vaivoihinsa eikä kykene puhumaan

kokemastaan traumasta. Usein uhri ei ole edes tietoinen traumastaan eikä näin ollen saa oikeanlaista apua. (Laiho 2006, 31 ja Wessman 2012, 69 – 71). Keho muistaa, vaikka mieli on unohtanut.

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön seurauksena ilmenee myös erilaisia kognitioihin ja havaintoihin liittyviä vaikutuksia. Tällaisia ovat mm. dissosiaatio, kognitiiviset vääristymät, amnesia, monitasoinen persoonallisuus, kieltäminen, hallusinaatiot, painajaiset ja havainnoinnin häiriötilat. (Laiho 2006, 30; Sanderson 2002, 60-64.)

Seksuaaliseen toimintaan liittyvät vaikutukset hyväksikäytön uhreilla voivat olla moninaiset. Mm. seksuaalisen motivaation heikkeneminen, pelko- ja inhotilat, kiihottumisen tai orgasmin saannin vaikeus, seksuaalinen tyytymättömyys, vaginismi, kyvyttömyys erottaa rakkaus seksistä, yliseksuaalisuus, seksuaalisen suuntautumisen ongelmat, satunnaiset sukupuoli-suhteet ja prostituutio. (Laiho 2006, 31; Sanderson 2002, 66-74)

Vaikka uhri muistaisikin lapsuuden traumaattisista tapahtumista jotain, saa häpeän ja syyllisyyden tunteet hänet usein vaikenemaan asiasta tai kieltämään tapahtuneen kokonaan. Hyväksikäytetyt pyrkivät usein peittämään ongelmavyönteään ja esittämään mahdollisimman ”normaalia” elämää. Ongelmien ”lakaiseminen maton alle” ei kuitenkaan poista oireita eikä korjaa kaikkea sitä mikä lapsuudessa on mennyt rikki. (Laiho 2006, 32) Usein jälkeenpäin kun uhri on alkanut käsitellä traumaa tietoisesti, he kuvaavat ”normaalin elämän esittämisen” aikaa tyhjäksi ja sisällyksettömäksi.

2.4 Hyväksikäytön seurauksia eri tasoilla

Lapsena tapahtuneen seksuaalisen hyväksikäytön seuraukset ovat monitasoiset. Vaikutuksia voidaan tarkastella yhteiskunnallisella, yhteisöllisellä ja yksilön tasolla.

Yhteiskunnallisella tasolla hyväksikäytön seuraukset aikuisuudessa ovat mittavat. Hyväksikäyttö jättää uhriin aina vakavat jäljet. Niiden korjaaminen ei usein ole kokonaan mahdollista. Joka tapauksessa hyväksikäytetyn elämän saaminen tasapainoon vie paljon aikaa ja muita resursseja. Usein apua haetaan oireisiin, esim. ahdistus, univaikeudet tai masennus. Näitä oireita on valtavan

paljon ja tyypillisesti somatisoituminen aiheuttaa monenlaisia lisäoireita. Monesti kestää kauan ennen kuin hyväksikäyttö tulee esiin. Usein tarvitaan pitkäkestoista terapiaa, erilaisia tukitoimia, sairaalajaksoja ja muita palveluita. Poissaolot töistä, sosiaaliset ongelmat, vaikutukset lähipiiriin ja muuhun elämään aiheuttavat välillisiä ja välittömiä kustannuksia yhteiskunnalle.

Lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö vaikuttaa uhrin arjessa ja elinympäristöissä. Vaikeat oireet vaikuttavat väkisin myös uhrin omissa yhteisöissä. Uhrin oireilu voi aiheuttaa ongelmia perheessä ja työpaikalla. Suhteet omiin vanhempiin ovat usein ristiriitaiset ja vaikeat. Koettu väkivalta sävyttää ihmissuhteita ja vaikuttaa kanssakäymiseen muiden kanssa.

Dramaattisimmat vaikutukset hyväksikäytöllä on tietenkin yksilötasolla. Lapsuudenkokemukset kulkevat usein mukana koko elämän ajan. Oireet ovat moninaiset ja niiden hallitseminen on vaikeaa ja usein vaihtelevaa.

Lapsena seksuaalista hyväkäyttöä kokenut tarvitsee usein apua, hoitoa ja tukea monella elämänalueella. Tässä auttamistyössä tärkeintä on inhimillisen kärsimyksen helpottaminen. On kuitenkin huomionarvoista, että seksuaalisen hyväksikäytön uhrin hoitaminen ja kuntouttaminen heijastuu onnistuessaan myös yhteisö- ja yhteiskunnalliselle tasolle.

2.5 Vapaaehtoistyö ja vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistyötä on tehty kaikkina aikoina. Halu auttaa ja tukea lähimmäistä on ihmiselle tyypillistä. Vapaaehtoistyölle ominaista onkin, että työtä tehdään omalla persoonalla ja oman elämäkokemuksen avulla, eikä se vaadi erityistä koulutusta. (Mykkänen, Hänninen 2007, 9)

Vapaaehtoistoimintaa käsitteenä sävyttää sen äärettömän laaja kirjo. Eri tutkimuksissa termejä käytetään hyvin eri tavalla.

Perinteisesti vapaaehtoistyöllä on tarkoitettu etenkin sosiaalipuolella tehtävää, pyyteetöntä auttamistyötä. Vapaaehtoistyöstä puhuttaessa on syytä lisäksi mainita vapaaehtoistoiminta ja kolmas sektori. Käsite vapaaehtoistyö painottaa yksilön vapaata toimintaa. Vapaaehtoistyö voi olla organisoimatonta, esim. naapuriapua tai talkootyötä. Se voi myös kuvata yksilön panosta organisoituun vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoistoiminnasta on kyse, kun näiden yksilöiden

toiminta on organisoitua ja ne toimivat jonkun tavoitteen mukaan. Yleensä vapaaehtoistoimintaa organisoii jokin seura tai yhdistys. Kolmas sektori kuvaa järjestöjen ja yhdistysten toimintaa. Sosiaalisella puolella nämä usein täydentävät toisen sektorin eli valtion ja kuntien toimintaa. (Eskola, Kurki 2001, 16 – 17)

Vapaaehtoistoiminta nähdään usein hyvin perinteisellä tavalla, jossa päänäkökulmana on palkaton palvelutyö. Tässä yleensä motivaatioina toimii auttamisen halu. Toiminta-alueet ovat laajat, mutta toiminnan kohteena on hyvinvointi ja sosiaalinen tuki. Kyseessä ovat yleensä järjestäytyneet ja palkatun henkilökunnan ylläpitämät järjestöt, joihin vapaaehtoistoiminta tuo merkittävän lisäresurssin. Vapaaehtoisten roolit nähdään tarkasti rajattuina ja järjestön etukäteen päättäminä. Toimintaan kuuluu myös aktiivinen vapaaehtoisten rekrytointi. (Rothster et al. 2010, 10–11)

Vapaaehtoistoiminta voidaan nähdä myös osana aktiivista kansalaisyhteiskuntaa. Tällöin toiminnan motivaationa on halu toimia yhdessä jaettujen tavoitteiden ja yhteisten arvojen hyväksi. Toiminta-alueet kattavat myös esimerkiksi kampanjat, vertaistukiryhmät, luonnonsuojelun ja kaikenlaisen aktivismin. Järjestöjen lisäksi toimijoina voi tämän näkökulman mukaan olla monenlaiset epäviralliset ryhmät, ryhmittymät tai järjestöt. Vapaaehtoisen roolia ei ole järjestön toimesta määritelty niin tarkasti kuin edellä, vaan vapaaehtoiset voivat tuoda toimintaan omia ideoitaan ja intressejään, ottaa jopa kokonaisvastuun toiminnasta. (Pessi, Oravasaari 2010, 11)

Suomessa vapaaehtoistyö nousi keskeiseen asemaan 1990-luvun laman myötä. Tutkimusten mukaan suomalaista vapaaehtoistyöntekijää motivoi eniten auttamisen halu. Tämän lisäksi motiiveiksi mainitaan mm. halu oppia uutta, käyttää vapaa-aikaa hyödylliseen tai mielekkääseen toimintaan, tavata uusia ihmisiä ja toteuttaa kansalaisvelvollisuutta, sekä halu saada säännöllistä päiväohjelmaa. (Yeung 2002, 32–35) (Iso-Aho 2011, 12). Pessin ja Oravasaaren RAY:n tukemien järjestöjen tutkimuksessa mainittiin erikseen myös halu antaa vertaistukea ja omassa elämäntilanteessa tapahtuneet muutokset, kuten mahdollisuus vapaaehtoistyöhön eläkkeelle jäännin jälkeen (Pessi, Oravasaari 2010, 145).

Vapaaehtoistyön tekeminen voi olla myös arvovalinta. Osallistumalla vapaaehtoistyöhön voi omalta osaltaan edesauttaa inhimillisesti kestävien

arvojen toteutumista ja tehdä työtä, joka tekijän omassa arvomaailmassa on merkityksellistä. (Nuotio, Miettinen 2011, 191)

2.6 Järjestöjen toiminta hyvinvointipalveluiden kartalla

Kolmannella sektorilla eli järjestökentällä tehtävä työ on muuttunut viimeaikaisten taloudellisten lamojen myötä yhä merkityksellisemmäksi. Heikkojen julkisen talouden resurssien vuoksi juuri vapaaehtoistyö on noussut arvoonsa. Hyvinvointipalveluiden alueella järjestötyö paikkaa kunnallisten palveluiden puutteita. Järjestökentällä tuotettujen hyvinvointipalveluiden tavoite on yleensä vähentää inhimillistä kärsimystä sekä lisätä hyvinvointia ja sosiaalista pääomaa.

Vaikka tehtävä on kiistämättä arvokas, on sitä tarkasteltava ja aina aika ajoin arvioitava myös kriittisesti. Vapaaehtoistyöntekijät toimivat usein vaativissakin tehtävissä. Vapaaehtoistyöntekijöiden kouluttaminen on järjestöjen vastuulla ja tässä vallitsee monia käytänteitä. Koulutuksen taso voi olla hyvin vaihteleva ja vapaaehtoinen toimii pääasiassa oman elämäkokemuksensa pohjalta. Vapaaehtoinen toimii ikään kuin amatöörinä ammattilaisten kentällä. Vapaaehtoistyöntekijä ei myöskään voi olla samalla tavalla kantaa ammatillista vastuuta kuin palkattu ammattilainen, joten tehtävän vastuualueet voivat olla epäselviä. Hyvinvoinnin parissa toimittaessa tässä saattaa piillä suuriakin riskejä.

On myös otettava huomioon, että rahan ja henkilöstöresurssien puuttuessa julkisten sosiaali- ja terveystalouden toimipisteissä voi tulla houkutus ohjata asiakkaita kolmannelle sektorille väärin perustein tai väärissä tilanteissa. Kärjistetyimmillään saattaa käydä niin, että ammattiauttajia ei palkata riittävästi, koska luotetaan siihen, että asiakkaita autetaan muillakin sektoreilla. Järjestöissä tehtävä työ ei voi korvata ammattilaisten tekemää työtä, ainoastaan täydentää sitä.

2.7 Vertaistuki

Määrittelen hieman myös vertaistuki-käsiettä, koska yhdistyksen juuret ovat vahvasti vertaistuessa. Uudenlaista tukihenkilötoimintaa suunniteltaessa ei

vertaistuella ole niinkään suurta merkitystä. Tukihenkilö voi olla itsekin seksuaalisen hyväksikäytön uhri, jos on itse riittävän pitkälle prosessoinut omaa kokemustaan. Näin ei kuitenkaan aina ole ja jossain määrin vertaisuus tukihenkilötyössä voi olla myös riski. Ajatus siitä, että vain uhri voi ymmärtää toisen uhri kokemusta, on aikansa elänyt. Sen sijaan korostettava on tukihenkilöiden koulutuksessa saamaa perusteellista käsitystä lapsena koetun seksuaalisuuden vaikutuksista ja ilmenemismuodoista.

Ihmisillä on tarve ja taipumus yhteisöllisyyteen ja samankaltaisten ihmisten seuraan hakeutumiseen. Tätä voidaan kutsua myös homososiaalisuudeksi, jossa ihmiset nauttivat tilapäisestä yhteenkuuluvuuden tunteesta. (Maffesoli, 1995, 27.)

Vertaistuki on nähtävä oma-aputoiminnan lähtökohtana. Se on omaehtoista tukea samankaltaisten elämäntapahtuman kokeneiden ihmisten kesken (Kinnunen, 2006, 35-37). Se perustuu yhteiseen kokemukseen ja sen jakamiseen. Vertaistuessa on kysymys kokemuksellisesta osaamisesta ja asiantuntijuudesta. Vertaistuessa sekä auttaja että autettava ovat kokeneet hyvin samanlaisen elämäntilanteen, kriisin tai tapahtuman. Sen vuoksi asiasta on helppo keskustella yhdessä. Vertaistukea voi olla kahdenkeskisessä tukisuhteessa tai vertaistukiryhmässä, johon kuuluu paljon samanlaisessa elämäntilanteessa olevia ihmisiä. Vertaistuki voi osoittautua erinomaiseksi voimavaraksi ihmiselle esim. toipumisessa vaikeasta kriisistä tai sopeutumisessa uuteen elämäntilanteeseen. (Mykkänen, Hänninen 2007, 26-27)

Yhdistyksen toiminnassa vertaistuki toteutuu parhaimmillaan avoimissa keskusteluryhmissä, joita järjestetään useilla paikkakunnilla. Keskusteluryhmissä uhrin pääsevät jakamaan kokemuksiaan vertaisten kanssa ammattilaisen läsnä ollessa.

2.8 Tukihenkilötoiminta

Tukihenkilötoiminta on yleensä vapaaehtoistyötä. Siinä vapaaehtoistyöntekijä toimii suoraan hänelle määrätyn henkilön, ryhmän tai perheen tasavertaisena tukena. Tukihenkilö on koulutettu tehtävänsä, mutta ei ole ammattilainen eikä toimi minkään virallisen hoito-organisaation osana. Tukihenkilö toimii

ammattimaisesti ja ammattilaisten joukossa amatöörinä. Tukihenkilön tehtävä on kulkea tuettavan rinnalla ja auttaa arjen jaksamisessa. (Porkka, Salmenjaakko 2005, 25 ja Sylva ry:n Tukihenkilöopas 2004, 8-9)

Tukihenkilö on yleensä koulutettu tehtävänsä sen yhdistyksen toimesta, jossa hän toimii. Tukihenkilöllä voi olla monta erilaista roolia, mutta tärkein taito ja tehtävä on osata aidosti kohdata tuettava. Tässä koulutus auttaa, mutta tukihenkilö tekee kuitenkin työtä aina omalla persoonallaan. Tukisuhteiden intensiivisyys ja kesto riippuu tuettavan tilanteesta ja siitä sovitaan yleensä yhdistyksessä tukihenkilötoiminnasta vastaavan henkilön kanssa. Monet yhdistykset tarjoavat tukihenkilöille ohjausta ja tukea. (Lahtinen 2003, 36-50)

Tukihenkilötyössä elämänhallinnan edellytyksiä tarjotaan tuettavan arjessa, ei ammattiauttajan vastaanotolla. Tukihenkilösuhde on tasavertainen, kun taas ammattiapuun liittyy rahan ja asiantuntijuuden mukanaan tuoma epätasa-arvo. Tuettava saa avun ja ammattilainen palkan (Nuotio, Miettinen 2011,193). Molemmissa toimitaan saman tavoitteen toteutumiseksi. Tukihenkilötyö usein tukee ammattimaisesti tehtyä auttamistyötä.

2.9 Tukihenkilötyö sosiaalisena vahvistajana

Tukihenkilötoiminta on sosiaalista vahvistamista. Sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan osallisuuden tunteen lisäämistä ja syrjäytymisen ehkäisyä. Parhaimmillaan vapaaehtoinen tukihenkilötyö lisää sekä tukijan että tuettavan osallisuuden tunnetta. Tukihenkilötyö on toiminnallinen tapa vähentää tuettavan ulkopuolisuuden ja sivullisuuden tunnetta ja vähentää syrjäytymisen riskiä (Nuotio, Miettinen 2011,192).

Tukihenkilö voi omalla toiminnallaan merkittävästi parantaa tuettavan elämänlaatua ja -hallintaa. Tukihenkilö voi vähentää yksinäisyyden tunnetta, kohottaa omanarvon tuntoa suhtautumalla arvostavasti, tarjota konkreettista apua, jakaa elämän murheita ja tarjota terveen esimerkin. Tukihenkilötyöllä voidaan edesauttaa tuettavan kiinnittymistä elämään ja ympäröivään yhteiskuntaan. Niinpä vapaaehtoinen tukihenkilötyö osuu aivan sosiaalisen vahvistamisen idean ytimeen.

3 YHDISTYS

Suomen DELFINS ry on valtakunnallinen etu- ja tukijärjestö lapsena seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneille aikuisille, heidän läheisilleen ja ammattiauttajille sekä muille aiheesta kiinnostuneille. Toimintalinjat ovat ohjaus ja tuki seksuaalisen hyväksikäytön uhreille ja heidän läheisilleen sekä tiedotus- ja koulutustoiminta oppilaitoksille, järjestöille ja ammatti-auttajille.

Yhdistys on saanut nimensä delfiineiltä, jotka auttavat sairaita tai haavoittuneita lajitovereitaan, kunnes nämä tervehtyvät ja tulevat toimeen yksin.

Lähtökohdan yhdistyksen perustamiselle antoivat Pohjois-Kymenlaakson perheasian neuvottelukeskukseen ja psykoterapeutti Stina Sundholmin yhteistyönä vuonna 1990 toteuttamat kaksi delfiiniyhmää seksuaalisesti hyväksikäytetyille naisille. Psykoterapeutti Stina Sundholm sai ajatuksen perustaa hoitoleirejä seksuaalisen hyväksikäytön uhreille opiskeltuaan Englannissa ja Amerikassa hyväksikäytön hoitoon liittyviä asioita. Siellä hän sai osallistua naisryhmiin, jossa he puhuvat kokemastaan inestistä ja siitä kuinka heidän elämänsä alkoi vasta, kun he saivat puhua kokemastaan "kohtalotovereiden kanssa". (Säkkinen, Syd, Tuuhea, 2001)

Suomen DELFINS ry on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Sen toimintaa rahoittaa pääasiallisesti raha-automaattiyhdistys. Suomen DELFINS ry on perustettu vuonna 1997 ja sen toimisto sijaitsee Kouvolassa. Yhdistyksellä on kaksi palkattua työntekijää.

Yhdistyksen toimintaan kuuluu mm. keskustelu- ja tukiryhmiä eri paikkakunnilla, ammattiohjaajien vetämiä leirejä, keskusteluapua puhelinpäivystyksen tai tapaamisen muodossa, tukihenkilötoimintaa, tiedottamista ja kouluttamista sekä yhteiskunnallista vaikuttamista.

Yhdistyksen toiminta on suunnattu aikuisille. Hyväksikäytön tullessa ilmi uhrin ollessa vielä lapsi, ohjataan uhri lastensuojelun piiriin. Yhdistys kouluttaa myös asiantuntijoita ja viranomaisia seksuaalisen hyväksikäytön kohtaamisessa ja voi auttaa myös lastensuojelun tukihenkilön perehdyttämisessä tarpeen niin vaatiessa.

4 TUKIHENKILÖTYÖ SUOMEN DELFINS RY:SSÄ

Perinteisesti tukihenkilöt ovat Suomen DELFINS ry:ssä olleet ”kokemusasiantuntijoita”, jotka ovat itse kokeneet lapsuuden ajan seksuaalista hyväksikäyttöä ja selvinneet siitä ehjään aikuisuuteen. Tukihenkilötyö on siis myös ollut vertaistukea. Kuitenkin on osoittautunut, että seksuaalista hyväksikäyttöä lapsuudessa kokeneista ei moni selviä niin tasapainoiseen aikuisuuteen, että voisi tai haluaisi toimia tukihenkilönä muille. Koska hyväksikäytön uhreja on paljon, on tarve uusille tukihenkilöille suuri. Lisäksi monet muutkin järjestöt käyttävät vapaaehtoisia tukihenkilöitä, joten tekijöistä alkaa olla pulaa.

Tästä syystä Suomen DELFINS ry on luopumassa käytännöstä, jossa tukihenkilön tulee itse olla hyväksikäyttöä kokenut. On myös ilmennyt tapauksia, jossa ei edes ole tarkoituksenmukaista, että tukihenkilö on itse uhri. Tukihenkilön apua saattaa tarvita esimerkiksi uhrin puoliso tai äiti. Tällaisissa tapauksissa olisi perusteltua käyttää tukihenkilöä, joka ei ole kokenut seksuaalista väkivaltaa. Niinpä nyt on tarkoitus saada vapaaehtoistyöstä ja tukihenkilötoiminnasta kiinnostuneita ihmisiä yhdistyksen toimintaan mukaan ja kehittää hyvä, johdonmukainen tapa rekrytoida uusia tukihenkilöitä.

Kuten todettua, monissa järjestöissä ja yhdistyksissä käytetään vapaaehtoisia tukihenkilöitä. Tukihenkilöt toimivat varsin erilaisissa toimintaympäristöissä. Suomen DELFINS ry:n tukihenkilötyö on poikkeavaa moneen muuhun vapaaehtoistyöhön verrattuna lapsuudenaikaiseen hyväksikäyttöön liittyvän erityisen haavoittuvuuden takia. Nämä erityispiirteet tulee ottaa huomioon uusia tukihenkilöitä rekrytoidessa, kouluttaessa ja sitoutettaessa.

5 TUETTAVAN HENKILÖN TARPEITA

Lapsena koetun seksuaalisen hyväksikäytön seuraukset ovat aina hyvin yksilöllisiä ja persoonallisia. Vaikka jokainen uhri kokee asiat omalla persoonallisella tavallaan ja jokainen hyväksikäyttötapaus on omakohtainen, on

uhrien kokemuksilla myös yhteisiä tekijöitä. Näitä tyypillisiä tekijöitä on tässä työssä kuvattu kohdassa 3.

Lapsuudenaikaisen seksuaalisen hyväksikäytön uhrien yhteisten tai samankaltaisten kokemusten perusteella voidaan eritellä joitain tarpeita, joihin huolellisesti toteutetulla tukihenkilötyöllä voidaan vastata.

Tuettavan elämässä, kuten elämässä yleensäkin, on usein erilaisia vaiheita, jotka saattavat vaihdella rajustikin. Voi olla, että tuettava pärjää arjessa pitkiäkin aikoja melko hyvin, mutta saattaa toisaalta jonkin laukaisevan tekijän johdosta nopeastikin luisua tilanteeseen, jossa elämänhallinta on hankalaa. Joskus nämä arjen hallinnan vaihtelut saattavat olla nopeitakin, eikä selittävää laukaisevaa tekijää ole mahdollista edes nimetä. Tukihenkilö voi tuoda jatkuvuuden tunnetta, luottamuksen ilmapiiriä ja vakautta uhrin elämään niinä aikoina kun uhrin oma hallinnan tunne on heikko.

Lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö on lähes aina hyvin traumatisoiva kokemus. Tästä traumataustasta johtuen uhrin usein prosessoivat kokemaansa enemmän tai vähemmän koko elämänsä ajan. Välillä asian käsittely voi olla hyvin intensiivistä ja välillä verkkaisempaa. Riippuen uhrin iästä hyväksikäytön tapahtuessa, voivat muistot olla osittain tai jopa kokonaan unohtuneissa ja palautua uhrin mieleen erilaisina takaumina. Traumalla on muistoihin myös ”pirstaloiva” vaikutus, joten kokonaiskuva ei uhrille useinkaan ole selvä. Vesterinen (2010) määrittelee psyykkisen trauman sisäiseksi tapahtumaksi, jossa yksilö kohtaa sietokykyynsä suhteutettuna liiallisen psyykkisen stimulaation. Hänen mukaansa trauma ei siis ole jotakin, mitä tapahtuu yksilölle, vaan jotakin, mitä tapahtuu yksilössä. Kun yksilö sitten kehittää suojautumismekanismejä traumaa vastaan, alkaa oireilu. Suojamekanismit, kuten unohtaminen, pitävät traumaattisia muistoja poissa, mutta toisaalta oireet kantavat muistojen sisältöä. Tämä osaltaan hankaloittaa ja pitkittää asian käsittelyä. Traumat käsittelyssä tukihenkilön tarjoama ”kuunteleva korva” on arvokas ja omien ajatusten peilaaminen tukihenkilön kanssa edesauttaa prosessin etenemistä.

Koska lapsena koettu seksuaalinen väkivalta, varsinkin inesti, rikkoo pahasti uhrin koskemattomuuden ja luottamuksen rajat, kärsivät monet tuettavat erilaisten rajojen puutteesta elämässä. Tämä heijastuu luonnollisesti monille

elämänalueille. Etenkin ihmissuhteissa rajojen asettaminen voi olla hankalaa. Seksuaalisesti lapsena hyväksikäytetyt joutuvat usein elämänsä aikana erilaisen hyväksi- ja vallankäytön kohteeksi. Tämä uhriutumisen kierre aiheuttaa usein paljon inhimillistä kärsimystä tuettavalle. Tukihenkilö voi toimia omalla normaalilla käytöksellään tuettavalle mallina ja esimerkkinä terveiden rajojen vetämisessä sekä tasavertaisesta kanssakäymisestä.

Tasavertaisuus on muutenkin yksi tukihenkilötyön peruspilareista. Jo pelkästään tasavertainen ja arvostava kohtaaminen voi uhrille olla eheyttävää, varsinkin jos tuettavan elämässä on vallankäyttö-suhteita. Mutkaton yhdessäolo ja yhteinen tekeminen itsessään ovat arvokasta sosiaalista vahvistamista.

Tuettavalla saattaa usein olla arjen asioiden hoitamisessa hankaluuksia. Byrokratia-viidakossa toimiminen, oikeanlaisen avun löytäminen tai arjen perusaskareiden hoitaminen saattavat joskus tuntua vaativilta. Myös tällaisissa asioissa tukihenkilö saattaa olla avuksi tuettavalle. Vaikka ei ole tarkoitus tehdä asioita tuettavan puolesta, voi tukihenkilö toimia ikään kuin tuettavan ”asioiden ajajana”.

Luottamus ihmisiin on usein heikko seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneilla. Sitoutunut tukihenkilö luo saatavuudellaan ja luotettavuudellaan turvallisuuden ja varmuuden ilmapiiriä. Luottamuksen kasvaminen voi olla eheyttävää ja vaikuttaa tuettavan ihmiskäsitykseen korjaavasti.

6 MALLI TUKIHENKILÖTYÖN JÄRJESTÄMISEKSI

Tässä mallissa yhdistetään vapaaehtoisuus ja ammatillisuus laadukkaaksi kokonaisuudeksi. Tarkoitus on, että ammatillinen ja vapaaehtoinen työ täydentävät toisiaan. Seuraavassa kaaviossa on esitelty molempien toimintatapojen erityispiirteitä.

Kaavio 1. Ammatillisuuden ja vapaaehtoisuuden täydentävä vaikutus toisiinsa.
Lähde: Turkki 2009

6.1 Vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin rooli

Ammatillisesti johdetun tukihenkilötoiminnan järjestäminen edellyttää Suomen DELFINS ry:n henkilöstöressurssien kasvattamista siten, että yhdistykseen voidaan palkata vapaaehtoistoiminnan koordinaattori. Työkenttä on niin suuri, että sitä ei ole mahdollista sisällyttää jo olemassa oleviin työtehtäviin. Tämä suunnitelma pohjautuu ajatukseen, jossa tukihenkilötoiminnasta vastaa tehtävään nimetty ammattilainen. Tässä työssä käytän tehtävästä nimikkeitä vapaaehtoistoiminnan kehittäjä tai – koordinaattori.

Useissa tukihenkilötoimintaa organisoivissa järjestöissä vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin rooli on koettu tärkeäksi. Muiden muassa

Rikosuhripäivystyksen, kriisikeskus Osviitan Tampereella sekä Nuorten Palvelu ry:n organisaatioissa vapaaehtoistoimintaa ohjaa palkattu ammattilainen.

Yhdistyksen järjestämissä keskusteluryhmissä vetäjinä toimivat myös vapaaehtoistyöntekijät, mutta heillä kaikilla on ammatillinen koulutus toimia tehtävässä, joten varsinaista ohjausta ei tarvita. Lisäksi useat heistä toimivat oman toimen työajalla tehtävässä. Keskusteluryhmien vetäjillä on luontevasti toimiva yhteistyö yhdistyksen työntekijöiden kanssa. Ammatillinen ohjaus suuntautuu näin ollen nimenomaan tukihenkilötyöhön.

Ammatillinen ohjaus yhdistyksen tukihenkilötyössä on perusteltua ottaen huomioon hyväksikäytön teemaan liittyvän haavoittuvuuden ja suuren vastuun, joka tehtävään väistämättä liittyy. Ammatilliseen otteeseen kuuluu vahva eettinen ja humanistinen näkökulma sekä toiminnan avoimuus ja selkeys. Toiminnan avoimuus on moraalisesti tärkeää yhdistyksessä, joka toimii julkisen rahoituksen piirissä. Selkeä malli tukihenkilötoiminnan järjestämisestä tukee myös toiminnan avoimuutta. Vaikka tukihenkilöt koulutetaan tehtävään hyvin, on ammatillinen ohjaus ja tuki niin tuettavan, tukihenkilön kuin yhdistyksenkin etu.

6.2 Rekrytointi

Tukihenkilöiden rekrytointi kuuluu vapaaehtoistyön koordinaattorin vastuualueeseen. Tukihenkilöiden rekrytoimisella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä prosessia, johon kuuluu vapaaehtoisen hakeminen yhdistyksen tukihenkilöksi, hakijan soveltuvuuden arviointi ja vapaaehtoistyösopimuksen tekeminen.

Suomen DELFINS ry:n tukihenkilötoiminnan erityisluontoisuus asettaa haasteita tehtävään rekrytoimiselle. Tukihenkilökokelaat ovat vapaaehtoistyöntekijöitä, mutta tehtävän hakuprosessin on oltava samankaltainen kuin ammattiin hakiessa. Hakijalta edellytetään tiettyjen kriteerien täyttämistä ja heidän soveltuvuuttaan arvioidaan haastattelussa. Kaikkia ei aina tehtävään voida hyväksyä. Tukihenkilöiden sitouttaminen tehtävään on myös lähes ammattimaista. Heiltä edellytetään työnohjaukseen ja jatkokoulutuksiin osallistumista. Vaikka tukihenkilötoiminta on vapaaehtoista, se edellyttää tietynlaiseen ammatilliseen struktuuriin sitoutumista myös tukihenkilöltä.

Näin tiukka vaatimustaso ja ammattimaisuus vapaaehtoistyöhön haettaessa voi herättää ristiriitaisia tunteita, jopa vastustusta. Rekrytointiprosessin ammattimaisuus ja tiukka kriteeritaso ovat kuitenkin perusteltuja, koska kyseessä on vaativan tason vapaaehtoistyö.

Tässä mallissa yhdistyksen vapaaehtoistyöntekijäksi haetaan valmiiksi muotoillun hakukaavakkeen avulla. Hakukaavake tulee löytyä yhdistyksen kotisivuilta ja yhdistyksen julkaisuista. Kaavakkeessa on kysymyksiä, joilla pintapuolisesti kartoitetaan hakijan kyvykkyyttä, soveltuvuutta ja motivaatiota tehtävässä toimimiseen. Kun vapaaehtoistyön koordinaattori saa hakemuksen kutsuu hän hakijan haastatteluun. Haastattelussa hakijan kanssa jutellaan tukihenkilön työstä ja hakija haastetaan itse arvioimaan soveltuvuuttaan tehtävään. Luonnollisesti myös haastattelijä arvioi hakijan soveltuvuutta.

Haastattelussa tulisi ainakin pystyä selvittämään hakijan motivaatio työhön ryhtymiseen, hakijan elämäntilanne ja historiaa, hakijan mahdollisuudet sitoutua työhön ja hakijan työhön sopivia tai sopimattomia ominaisuuksia. Erityisen tärkeää olisi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa karsia pois sellaiset hakijat, jotka ovat tulossa toimintaan mukaan mahdollisin väärin perustein.

6.3 Koulutuksen järjestäminen

Vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin vastuulle kuuluu tukihenkilöiden koulutuksen järjestäminen. Koulutuksen tulee alussa olla perusteellinen, mutta tukihenkilöillä tulee olla mahdollisuus myös täydentävään koulutukseen aika ajoin. Tukihenkilöiden koulutustarpeen seuranta on myös koordinaattorin vastuulla.

Tukihenkilön peruskoulutuspaketin sisällön tulee olla melko laaja. Kouluttamisessa tarvitaan moniammatillisuutta, jotta tukihenkilöille saadaan kattava koulutus. Koulutuksen tulee kattaa ainakin tietoa yhdistyksestä, lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja sen seurauksista, trauman synnystä ja vaikutuksista, ihmisen arvostavasta kohtaamisesta, tukihenkilön velvollisuuksista, tukihenkilötyön eettisistä edellytyksistä, tukisuhteen muodostamisesta ja auttamistyössä jaksamisesta. Koulutus on vapaaehtoistyöntekijälle myös eräänlainen prosessi ja siihen tulee varata aikaa.

Koulutuksen tulisi olla niin kattava, että vapaaehtoistyöntekijä voi todistuksen saatuaan hyötyä koulutuksesta myös muutoin kuin yhdistyksen tehtävissä. Koska vapaaehtoistyöntekijöille ei makseta palkkaa, voisi laadukas koulutus toimia ikään kuin palkkiona.

Tukihenkilötoiminnan ohjaaja ei siis voi toimia ainoana kouluttajana vaan yhdistyksellä tulee olla resursseja ostaa koulutusta osin muilta ammattilaisilta. Jos koulutus on huolella suunniteltu ja tarkoituksenmukainen, on rahoituksen saaminen siihen mahdollista. Koulutuspaketin sisällön rakentaminen on vapaaehtoistoiminnan ohjaajan vastuulla. Koulutuksen sisällön rakentaminen on iso ja haasteellinen työ. Myös koulutusten järjestäminen ja kouluttajien hankkiminen kuuluu tähän tehtävään.

Koulutuksen järjestämiselle haasteita asettaa myös maantiede: yhdistys on valtakunnallinen, mutta on selvää, että koulutuksia ei voida järjestää useilla paikkakunnilla. Vaikka koulutuksia järjestetään harvoin, tulee yhdistyksen varata resursseja niitä varten, sillä koulutuksista järjestelyineen aiheutuu kuluja. Vapaaehtoiselle ei voi aiheutua kustannuksia koulutuksista, joten yhdistyksen tulisi varata resursseja myös kurssilaisten matkakustannuksiin.

6.4 Tukisuhteen mahdollistaminen ja seuranta

Tukihenkilötoiminnan koordinaattorin vastuulle tulee kaikki yhdistyksen tukisuhteet. Haasteellinen työ vapaaehtoistoiminnan ohjaajalla on myös sovittaa tuettavalle mahdollisimman soveltuva tukihenkilö. Yhdistyksellä on tuettavista usein melko rajalliset tiedot, mutta tämän tiedon pohjalta on sopiva tukihenkilö löydettävä. Tuettavia ei voi varsinaisesti haastatella, sillä yhdistyksen matalan kynnyksen avun tarjoamisen periaatteisiin kuuluu se, että asiakas saa kertoa itsestään juuri sen verran kuin haluaa. Toki tukihenkilöä hakeva asiakas on yleensä valmis myös kertomaan ainakin perustietoja tilanteestaan. Yhteensovittamiseen vaikuttavia asioita on monia, esimerkiksi ikä, sukupuoli, tuettavan ja tukihenkilön elämäntilanteet, asuinpaikkakunnat ja monet muut tekijät. Tässä yhteensovittamistyössä tarvitaan varmasti yhdistyksen henkilökunnan yhteistyötä.

Jokaista tukisuhdetta varten laaditaan sopimus yhdessä tuettavan, tukihenkilön ja koordinaattorin kanssa, jotta kaikilla on selkeä käsitys tukisuhteen säännöistä ja rajoista. Nämä säännöt ja rajat voidaan räätälöidä yksilöllisesti kunkin tukisuhteen kohdalla. Tukisuhteiden sopimusten laatiminen ja niiden toteutuksen jatkuva seuranta tulee koordinaattorin tehtäväksi.

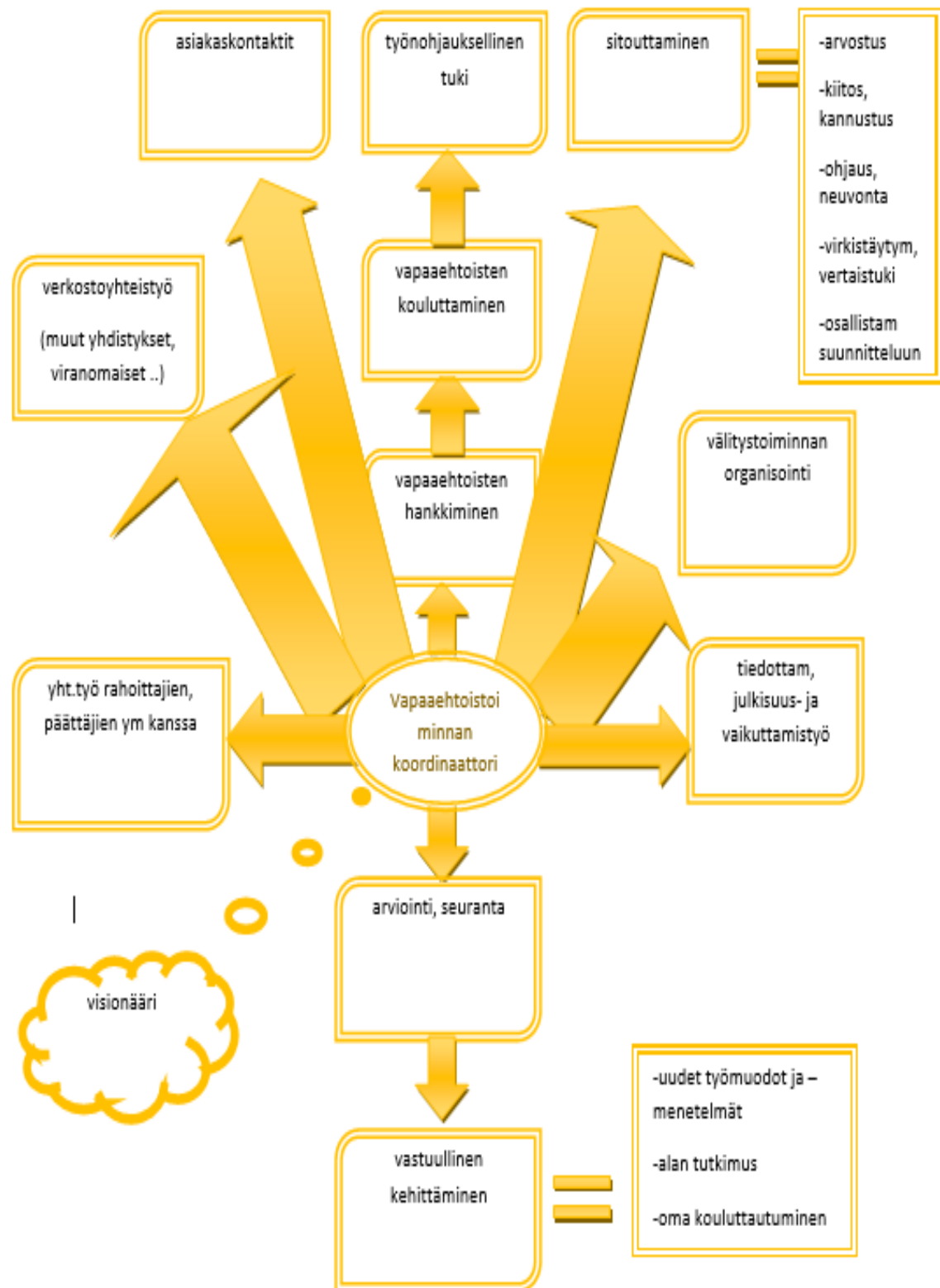
Koordinaattorin tulee myös seurata ja arvioida tukihenkilöiden jaksamista, koulutuksen ja työnohjauksen tarvetta. Paikallaan on myös aika ajoin järjestää tukihenkilöille virkistystä ja mahdollisuus tavata toisiaan. Näin tukihenkilöille mahdollistuu avoin keskustelu tukihenkilötyöstä ja vertaistuki. Oma työtä on hyvä peilata aika ajoin vertaisen kanssa. Tällaisissa foorumeissa voidaan jakaa työn haasteita ja murheita ja myös hyviä ideoita.

Tukihenkilötyön ohjaajan tulee olla tukihenkilöiden käytettävissä koko tukisuhteen ajan. Ohjaajan puoleen tukihenkilö voi kääntyä kaikissa tukisuhteeseen liittyvissä asioissa ja saada konsultaatioapua. Näin vapaaehtoistyöntekijä ei ole hankalissakaan tilanteissa tuettavan kanssa yksin vaan ammatillinen taustatuki on puhelinsoiton päässä. Ohjaaja pystyy myös nopeasti reagoimaan jos tukihenkilön tai tuettavan elämäntilanne muuttuu.

Vapaaehtoistyön tekeminen on lisääntynyt yhteiskunnassamme viime vuosina. Vapaaehtoistyötä koskeva lainsäädäntö on melko sekava ja melko erilainen kuin muissa EU-maissa (Kostiainen & Sademies, 2013). Niinpä vapaaehtoistyötä koskevat työelämän säätelymekanismit luultavasti muuttuvat tulevaisuudessa. Vapaaehtoistyön koordinaattorin tehtäviin kuuluu luonnollisesti vapaaehtoistyötä koskevan ohjeistuksen ja lainsäädännön seuraaminen ja toteuttaminen.

Vapaaehtoisia tukihenkilöitä tarvitaan jatkuvasti lisää ja myös uusien tukihenkilöiden sitouttaminen toimintaan on hyvin tärkeää. Vapaaehtoisten sitouttamisesta yhdistyksen toimintaan vastaa myös vapaaehtoistyön koordinaattori. Sitoutuakseen aidosti yhdistyksen toimintaan vapaaehtoisella täytyy olla tunne mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa yhdistyksen toimintaan. Vapaaehtoistyöntekijän tulee olla perillä yhdistyksen strategiasta ja toimintamuodoista ja kokea ne omien arvojensa mukaisiksi. Myös järjestön suunnalta tuleva yhteydenpito ja kiitos tehdystä työstä tukevat sitoutumista.

Seuraavassa kaaviossa hahmotan vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin työkenttää.

Kaavio 2. Vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin toimintaympäristö ja työkenttä.

Lähde: Reinman 2010

7 TUKIHENKILÖN TYÖNKUVA

Tukihenkilö on tuettavalle luotettava rinnalla kulkija. Tukihenkilö ei pyri ”parantamaan” tai muuttamaan tuettavaa, ainoastaan olemaan läsnä. Tukihenkilö kuuntelee, uskoo, ymmärtää ja on aina tuettavan puolella. Tukihenkilö kunnioittaa tuettavaa ihmisenä kaikissa tilanteissa. Tukihenkilön päällimmäinen tehtävä on hyväksyä tuettava sellaisena kuin hän on, sillä kuulluksi ja hyväksytyksi tuleminen on tuettavalle aina eheyttävää.

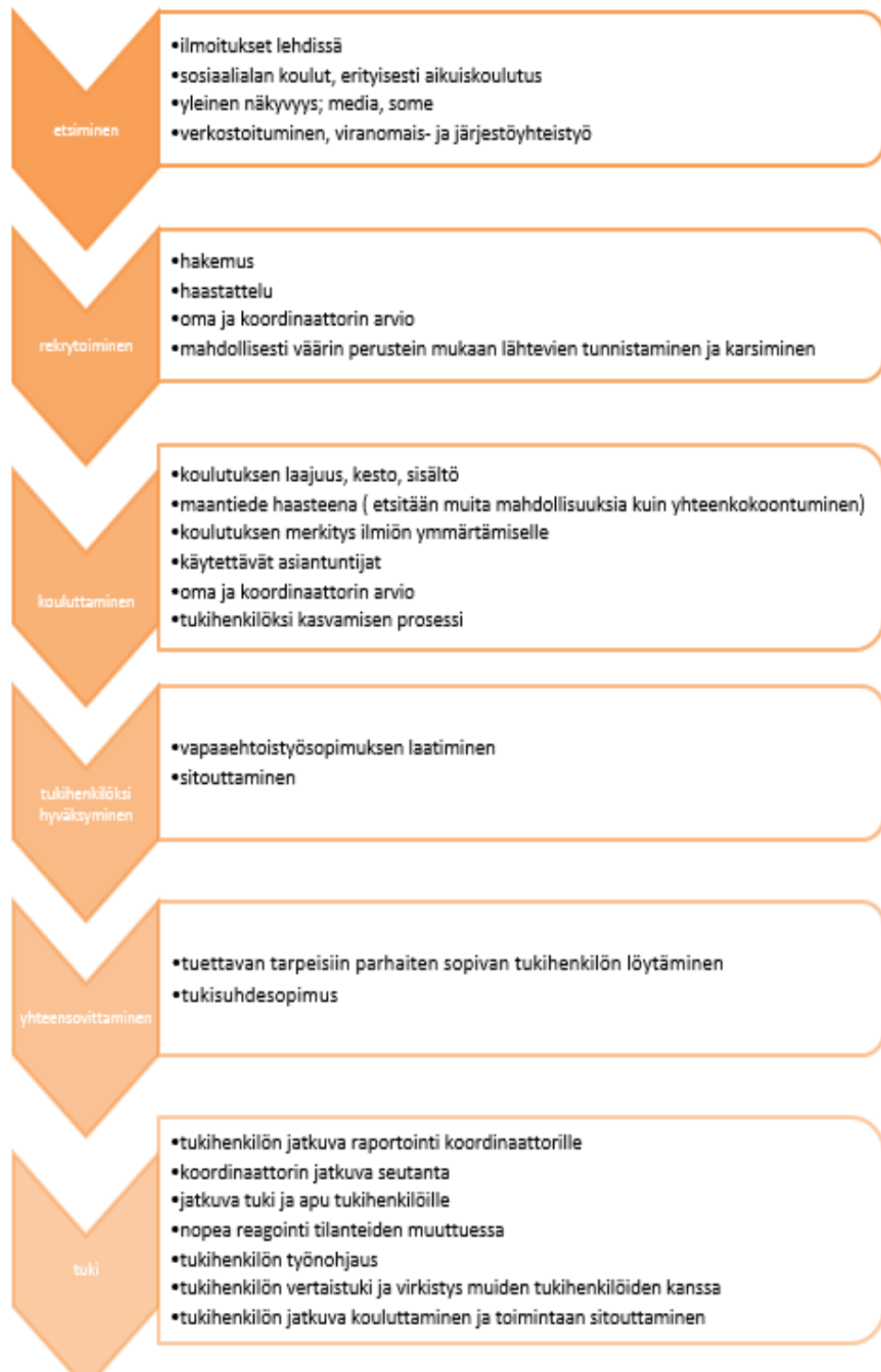
Yhteisesti tukisuhdesopimusta tehtäessä on sovittu yhteydenpidon keinoista ja määrästä, esim. puhelinsoitoista, tapaamisista tai sähköpostiviestinnästä. Tukihenkilö pitää johdonmukaisesti kiinni yhdessä sovituista asioista ja tukisuhteen säännöistä. Näin tukisuhteen ylläpitäminen ja kehittyminen oikeaan suuntaan on mahdollista. Säännöistä kiinni pitäminen suojelee myös tukihenkilöä liialliselta kuormittumiselta ja tuettavan mahdolliselta vallankäytöltä ja manipuloimiselta. Tukihenkilö toimii samalla myös roolimallina terveestä suhtautumisesta ihmisiin ja asioihin.

Tukisuhteen alussa sovitaan yhteisesti tukisuhteen muodoista ja avun tarpeesta. Tuki on ilman muuta psyykkistä, mutta se voi olla myös käytännön apua, esim. asioiden hoitamisessa. Tukihenkilön työ on sosiaalista vahvistamista tuettavan arjessa. Tukihenkilö rakentaa itse omalla toiminnallaan luotettavan suhteen tuettavan kanssa. Tukihenkilö myös tunnistaa avun tarpeen muutokset ja osaa ohjata oikeanlaisen avun piiriin jos tuettavan

elämäntilanteessa tai -hallinnassa tapahtuu muutoksia. Tällaisissa tilanteissa voi aina saada apua tietysti yhdistyksen vapaaehtoistyön ohjaajalta.

Tukihenkilön tulee raportoida tukisuhteen tilanteesta yhdistyksen vapaaehtoistyön koordinaattorille säännöllisesti. Tukihenkilön tulee myös osallistua yhdistyksen järjestämiin jatkokoulutuksiin ja käydä yhdistyksen kustantamassa työnohjauksessa.

Seuraavassa kaaviossa kuvaan vapaaehtoistyöntekijän polkua tukihenkilöksi.

Edellä kuvattua prosessia ohjaa vapaaehtoistyön koordinaattori.

8 HYVÄN TUKIHENKILÖN OMINAISUUKSIA

Kuka tahansa soveltuva henkilö voi ryhtyä tukihenkilöksi Suomen DELFINS ry:lle, kunhan osallistuu yhdistyksen järjestämään koulutukseen. Tukihenkilöksi aikovan on luonnollisesti oltava täysi-ikäinen. Käytännössä soveltuva tukihenkilö on todennäköisesti vanhempi, koska vaativassa tukihenkilötyössä tarvitaan elämäkokemusta ja kypsää suhtautumista. Oman elämäntilanteen tulee olla vakaa. Tukihenkilöllä tulee olla aikaa tukisuhteen ylläpitämiseen ja kykyä sitoutua työhön. Yhdistyksen puolesta järjestettävä kattava koulutus antaa hyvät toimintaedellytykset ja monipuoliset työkalut tukihenkilötyöhön.

Tehtävään soveltuva henkilö omaa humanistiset arvot eikä tuomitse ketään. Tukihenkilö hyväksyy elämäntapoja ja -katsomuksia myös oman arvomaailmansa ulkopuolelta. Jokainen ihminen on kunnioituksen arvoinen eikä hyvällä tukihenkilöllä ole tarvetta asettua kenenkään yläpuolelle.

Tukihenkilö pystyy kohtaamaan ja kuulemaan vaikeita asioita ja suhtautumaan niihin realistisesti ja rauhallisesti. Tukihenkilön tulee tunnistaa tunteita ja osata sanoittaa niitä. Hyvä tukihenkilö osaa myös purkaa itsessään herääviä tunteita esim. työnohjauksessa tai vapaaehtoistyön ohjaajan kanssa keskustellessa. Näin vältetään tukihenkilön sijaistraumatisoitumiselta ja liialliselta henkiseltä kuormittumiselta.

Hyvä tukihenkilö on ehdottoman luotettava. Vaitiolovelvollisuus ja sovitusta asioista kiinni pitäminen on itsestään selvää. Tuettavan haavoittuvaan asemaan on suhtauduttava arvostavasti.

9 HAASTEITA JA MAHDOLLISUUKSIA

Koska yhdistys on melko pieni ja tuntematon, on mielestäni tärkeää, että yhdistyksen tunnettuutta lisätään. Tämä edellyttää näkyvyyttä ja verkostoitumista. Tunnettuuden lisääminen edellyttää työtä ja pienellä henkilökunnalla se on haasteellista. Tunnettuuden lisääminen helpottaa myös tukihenkilökokelaiden löytämistä. Riskinä on se, että tiedottamisen seurauksena asiakkaita ilmaantuu enemmän kuin tukihenkilö-kokelaita.

Yhdistyksen toiminnan näkyvyyden lisääminen edesauttaa myös hyväksikäytön teemaan liittyvän tabun rikkomista. Samalla valtakunnallinen vaikuttaminen ja yleisen tietoisuuden lisääminen mahdollistuisi paremmin. Verkostoituminen laajasti esim. alan oppilaitosten, viranomaisten ja muiden järjestöjen kanssa mahdollistaa tehokkaamman toiminnan ja myös toiminnan laajenemisen. Kun yhdistys tunnetaan hyvin, sitä lähestytään helpommin ja monenlaiset yhteistyökuviot ja moniammatilliset hankkeet mahdollistuvat. Esimerkiksi yhdistyksen valtakunnallisuuden asettamat maantieteelliset haasteet voitaisiin helpommin voittaa.

Mahdollisesti väärin perustein mukaan lähtevät ihmiset voivat myös olla suuren näkyvyyden haittapuolena. Seksuaalinen hyväksikäyttö on aiheena sellainen, että se saattaa vetää puoleensa henkilöitä, joilla on tarve käyttää ihmisiä hyväksi omiin tarkoituksiinsa. Aihe saattaa vetää puoleensa myös ihmisiä, joilla auttamisenhalu ei ole terveellä pohjalla. Huolellisen rekrytoinnin ja koulutuksen avulla tällaiset tukihenkilö-kokelaat karsiutuvat toivottavasti pois.

Haasteena puolestaan on yhdistyksen vähäiset taloudelliset ja työvoimalliset resurssit. Yhdistyksellä ei tällä hetkellä ole mahdollisuutta palkata lisää henkilökuntaa ja työtä on paljon. Toisaalta toiminnan jatkuva kehittäminen ja näkyväksi tekeminen mahdollistaa myös lisärahoituksen saamisen ja toiminnan asteittaisen laajenemien.

Suomen DELFINS ry toimii valtakunnallisesti, joten myös maantiede luo omat haasteensa. Koulutusten ym. järjestäminen laajasti on jatkuva haaste. Verkostoitumisen ja yhteistyökumppanien löytämisen avulla saatettaisiin näihin haasteisiin löytää mielekkäitä ratkaisuja.

Uusien vapaaehtoistyöntekijöiden houkuttelemisen toimintaan mukaan on myös haasteellista. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö herättää monissa ihmisissä voimakkaita tunteita. Useimmat eivät halua olla asiasta edes tietoisia, saati osallistua toimintaan. Tässäkin mielessä yhdistyksen yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja tabun määrätietoinen murtaminen on tärkeää. Henkilöillä, joita hyväksikäytön teema kiinnostaa on usein jonkinlaisia omakohtaisia kokemuksia ja tämä aiheuttaa haasteita rekrytointiin. Ammatillisuus rekrytoinnissa, koulutuksessa ja vapaaehtoistyön tukemisessa vähentää riskejä.

10 MALLIN KEHITTÄMINEN

Ammatillisesti ohjatun tukihenkilötoiminnan mallin kehittäminen lähti tilaajan, Suomen DELFINS ry:n, tahdosta kehittää tukihenkilötoimintaansa määrällisesti ja laadullisesti. Yhdistyksen tarpeet ovat määritelleet ja antaneet suuntaa mallin kehittämiseen.

Saadakseni aikaiseksi mahdollisimman kattavan ja hyvän ammatillisesti ohjatun vapaaehtoistyön mallin olen hakenut apua alan eri ammattilaisilta. Mallin rakentuminen on lähtenyt paitsi Suomen DELFINS ry:n kokemuksista vapaaehtoisesta tukihenkilötoiminnasta myös muiden järjestöjen ammattilaisten kokemuksista. Mallin kehittämiseksi olen myös pyytänyt kommentteja ja palautetta alan ammattilaisilta. Tältä pohjalta ammatillisesti ohjatun vapaaehtoistyön malli on kehitetty.

10.1 Muissa järjestöissä tehtävä tukihenkilötyö ja benchmarking

Laadukkaan tukihenkilökoulutuksen luomiseksi, olen perehtynyt toisten järjestöjen tukihenkilötoimintaan. Sekä Rikosuhripäivystyksen Hämeenlinnan toimipisteestä että kriisikeskus Osviitasta Tampereelta jaettiin mielellään kokemuksia ja osaamista tukihenkilökoulutusten järjestämisestä. Näissä yhdistyksissä vapaaehtoisten kouluttamiseen panostetaan paljon ja kokemukset ovat pääsääntöisesti hyviä.

Molempien järjestöjen toiminta on hyvin tunnettua ja järjestöt ovat hyvin verkostoituneita. Tämä helpottaa vapaaehtoistyöntekijöiden löytämistä eikä kummankaan yhdistyksen ole tarvinnut kovinkaan laajasti markkinoida ja hakea tukihenkilöitä. Vapaaehtoisia ilmoittautuu käytettäväksi jatkuvasti tasaiseen tahtiin.

Kyseiset järjestöt järjestävät tukihenkilöilleen laajan koulutuksen alussa ja jatkuvaa kouluttautumista tarjotaan ja edellytetään. Koulutuksia järjestetään tarpeen mukaan, yleensä pari kertaa vuodessa.

Kriisikeskus Osviitta sekä Rikosuhripäivystys tarjoavat vapaaehtoistyöntekijöilleen jatkuvaa työnohjausta ja siihen osallistumista myös edellytetään. Molemmissa järjestöissä vapaaehtoistoimintaa johtaa ja koordinoi ammattilainen.

Näiden järjestöjen tapa organisoida vapaaehtoistyötä ja positiiviset kokemukset ammatillisesti ohjatusta tukihenkilötoiminnasta ovat antaneet paljon ideoita ja pohjaa Suomen DELFINS ry:n mallia rakennettaessa.

Valitsin kriisikeskus Osviitan ja Rikosuhripäivystyksen tutustumiskohteiksi, sillä molemmat yhdistykset ovat panostaneet tukihenkilötoimintaansa paljon ja ovat tukihenkilötoiminnastaan tunnettuja. Valmistauduin tutustumiskäynteihin etukäteen ja olin sopinut molempien yhdistysten tukihenkilötoiminnasta vastaavan henkilön kanssa tapaamisesta. olin tehnyt valmiiksi haastattelukysymyksiä, joiden pohjalta keskustelu käytiin.

Tätä tutustumismenetelmää voisi kuvata esikuva-arvioinniksi eli benchmarkingiksi. Benchmarkingissa omaa kehittämiskohdetta vertaillaan toiseen kohteeseen, jossa kyseistä toimintoa toteutetaan onnistuneesti. Muiden onnistuneita toimintatapoja sovelletaan sitten omassa toiminnassa. Benchmarkingin avulla voidaan saada uusia ideoita ja tunnistaa oman toiminnan heikkoja kohtia. (Ojasalo & Moilanen & Ritalahti 2009, 43-44.)

10.2 DELFOI-menetelmä

Tässä opinnäytetyössä ei suinkaan ole kyse Delfoi-tutkimuksesta. Kuitenkin haluan määritellä hieman myös Delfoi-menetelmää, sillä kehittääkseni ammatillisesti ohjatun vapaaehtoistyön mallia Suomen DELFINS ry:lle, olen käyttänyt Delfoi-tutkimuksesta tuttua menetelmää ja ikään kuin jäljitellyt Delfoi-tutkimusta.

Delfoi-tutkimusta käytetään yleensä tulevaisuuden ennakkointiin. Ennakointia ei tule sekoittaa ennustamiseen, sillä Delfoi-menetelmä perustuu monitieteelliseen tulevaisuudentutkimukseen. Delfoi-menetelmän avulla voidaan yrittää hallita kohti tulevaisuutta menevää nykyhetkeä sen tiedon valossa mikä on olemassa

menneisyydestä, nykyisyydestä ja tulevaisuudesta. Tulevaisuudesta ei tietenkään voida tehdä tarkkoja ennusteita, mutta tulevaisuutta jäsentävien menetelmien avulla voidaan saada aikaiseksi sellainen ote tulevaisuuteen, jossa toiminnan arvot ja tosiasiat ovat tiedostettu. Ennakoinnin avulla voidaan tunnistaa erilaisia tulevaisuusvaihtoehtoja. (Hakulinen & Savela 2001, 20-21 sekä Hakulinen & Savela 2001, 15-17).

Delfoi-menetelmälle tyypillistä on asiantuntijaprosessointi, jossa ilmiötä tarkastelee laaja joukko eri alan asiantuntijoita. Asiantuntijat arvioivat ilmiötä siitä saadun datan ja oman ammattitaidon perusteella. Asiantuntijaverkosto kootaan tarkoituksenmukaisesti. Asiantuntijaverkostoon kytketään usein myös päättäjiä tai edunvalvoja toisin sanoen ennakointia toteuttavia tahoja. Menetelmiä Delfoi-tutkimuksessakin on monia, mutta karkeasti voidaan jaotella ainakin lyhyen, keskipitkän ja pitkän aikajänteen menetelmiin. (Hakulinen & Savela 2001, 20-21 sekä Hakulinen & Savela 2001, 15-17).

10.3 Ammatillisesti ohjatun tukihenkilötoiminnan mallin arviointia

Olen kerännyt melko pienen asiantutijapaneelin arvioimaan kehittämäni mallia. Paneeliin kuuluu kuitenkin kattavasti vapaaehtoistyön organisointiin perehtyneitä asiantuntijoita sekä inesttiin ja lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön perehtyneitä tutkijoita. Ammatillisesti ohjatun vapaaehtoistyön mallia ovat kommentoineet pari- ja perheterapeutti, seksuaaliterapeutti, kriisityöntekijä Karolina Bechinskyn Kriisikeskus Osviitasta, hahmo-, psyko-, seksuaali-, pariterapeutti, kliininen seksologi Heidi Valasti, Rikosuhripäivystyksen Itä-Suomen aluejohtaja Jaana Rossinen sekä tutkija YTT Johanna Hurtig.

Karolina Bechinsky ja Jaana Rossinen omaavat mittavan kokemuksen vapaaehtoistyöntekijöiden ohjaamisesta ja vapaaehtoistyön koordinoimisesta töidensä puolesta. Sekä Rikosuhripäivystys että kriisikeskus Osviitta ovat onnistuneet sitouttamaan monia vapaaehtoistyöntekijöitä ja järjestöillä on vahva kokemus vapaaehtoistyön organisoimisesta. Karolina Bechinsky on lisäksi seksuaaliterapeutina, kriisityöntekijänä ja Suomen DELFINS ry:n

ryhmänvetäjänä perehtynyt lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ilmiöön. Heiltä olen saanut ideoita ja tukea vapaaehtoistyön ammatilliseen koordinoimiseen.

Monissa järjestöissä toimii vapaaehtoistyöntekijöitä ja vapaaehtoistyön ohjaamisen haasteet ovat osaltaan yhteneväisiä eri järjestöissä. Kuitenkin lapsena koettu seksuaalinen hyväksikäyttö on aiheena niin herkkäluonteinen, että ohjattaessa aiheen parissa työskenteleviä vapaaehtoistyöntekijöitä on oltava syvä ymmärrys myös lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön ilmiöönä.

Tästä syystä olen pyytänyt kehittämäni mallia kommentoimaan myös psykoterapeutti Heidi Valastia, joka on tehnyt valtavasti terapiatyötä sekä koulutusta lapsena seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneiden kanssa. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tutkimusta on urauurtavasti ja rohkeasti tehnyt myös tutkija Johanna Hurtig.

Olen syvästi kiitollinen kaikille edellä mainituille kannustavista kommenteista ja rehellisestä palautteesta. Palautteen perusteella olen muokannut mallia. Käytettävät termit herättävät hieman ristiriitaisia ajatuksia eri ammattilaisissa. Hieman epäselvyyttä on siinä tuleeko käyttää termiä tuettava vai asiakas ja missä tilanteessa tulee suosia termiä kokemusasiantuntija. Myös termi seksuaalinen hyväksikäyttö aiheuttaa ristiriitaisia tunteita. Ja missä tilanteessa seksuaalinen väkivalta on paikallaan? Määritelmät ja terminologia tuntuvat vaihtelevan melko paljon puhuttaessa lapsena koetusta seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

Johanna Hurtig painottaa tukihenkilöiden valmiutta toimia työssään. Hän näkee oleelliseksi ne sisällöt, joista rakentuu tukihenkilöksi aikovan valmiudet ymmärtää kuulemiaan kokemuksia ja osata myös tukea ja ohjata uhria elämässä kohti toipumista ja itsensä suojaamista. Vapaaehtoisten tukihenkilöiden koulutus on tässä oleellista. Hän ehdottaa, että traumaalähtökohdan rinnalla koulutus käsittäisi myös laajemman kehyksen. Hän painottaa erityisesti väkivallan kontekstuaalisuuden ymmärtämisen tärkeyttä. Hän korostaa, että trauma on yksilön tapa reagoida itselle tapahtuneeseen. Hurtigin omassa tutkimuksessa vahva teema on se, että seksuaalisen väkivallan tuottama trauma jatkuu, uusiutuu, voimistuu ja vaikeutuu jos ympäristö ei usko kertomusta. Ympäristö saattaa hylätä ja torjua uhrin kokemukset, koska niiden käsittely uhkaisi jotain muuta yhteisön jäsentä.

Hurtigin tutkimus sijoittuu uskonnolliseen ympäristöön, mutta yhteisö voi olla muukin kuin uskonnollinen: harrastusseura, suku tai koulu. Systemiset mekanismit toteutuvat osittain samanlaisina kaikkialla, uskonto vain tiivistää sekä vaikenemisen arvostamista että valtasuhteita.

Heidi Valasti peräänkuulutti vapaaehtoistyön koordinaattorin ammattipätevyyttä: Minkälainen ammattipätevyys tulisi koordinaattorilla olla? Jaana Rossinen puolestaan kysyy kuinka monta tukisuhdetta koordinaattorilla olisi? Nämä ovat mielenkiintoisia kysymyksiä. Itse ajattelen, että vapaaehtoistyön koordinaattorin tulee luonnollisesti hahmottaa lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ilmiönä ja sen moninaiset seuraukset aikuisuudessa. Koordinaattorin tulee luonnollisesti tuntea myös järjestötyön mahdollisuudet ja haasteet. Hyvin tärkeä osa koordinaattorin työtä on tukisuhteiden seuraaminen ja vapaaehtoisten työn tukeminen. Tämä vaatii sensitiivisyyttä ja hyviä vuorovaikutustaitoja. Organisointikykyä tarvitaan tukisuhteiden järjestämisessä ja myös kykyä sääntöjen luomiseen ja rajoista kiinni pitämiseen. Ajattelen, että vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin alaisuudessa voisi toimia kaksi - kolmekymmentä tukihenkilöä ilman, että työstä tulee liian kuormittavaa. Suomen DELFINS ry:n pienten resurssien vuoksi ei ole todennäköistä, että tukisuhteiden määrä kasvaa kovin suureksi.

Palautteissa tunnustettiin yleisesti ammatillisen ohjauksen tarve vapaaehtoisessa tukihenkilötyössä. Järjestötyössä toimivat Jaana Rossinen ja Karolina Bechinsky uskovat myös, että mallin pohjalta voidaan hakea rahoitusta tukihenkilötoiminnan kehittämiseen.

Vapaaehtoisille tukihenkilöille suunnatun koulutuksen sisältö on rajattu tämän opinnäytetyön ulkopuolelle, mutta oraakkeliin palautteiden pohjalta sain paljon ajatuksia ja ideoita myös tukihenkilöiden koulutuksen sisältöihin. Tässä vaiheessa vapaaehtoisille tukihenkilöille suunnattava koulutus on suunnittelematta. Tämä suunnittelutyö tulee ajankohtaiseksi kun tukihenkilötyötä lähdetään kehittämään.

11 LOPUKSI

Ammatillisesti ohjatun vapaaehtoisen tukihenkilötyön mallin kehittäminen on ollut mielenkiintoinen ja haastava prosessi. On kiistatonta, että vapaaehtoistyö nousee koko ajan tärkeämpään rooliin erilaisissa kansalaisjärjestöissä. Kansalaisjärjestötoiminta hyvinvointisektorilla on myös kasvamaan päin. Tarvetta sille onkin paljon, koska julkisen sektorin palvelut eivät pysty vastaamaan tuen tarpeeseen. Vapaaehtoistyötä kehitetäänkin tällä hetkellä monissa järjestöissä. Vapaaehtoistoiminnan järjestämisen haasteet ovat hyvin samankaltaisia monissa yhdistyksissä ja kokemuksia erilaisista ratkaisumalleista on mielenkiintoista seurata.

Tarvetta lapsena seksuaalisen hyväksikäytön uhrien matalan kynnyksen tuen järjestämiselle on paljon. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on ilmiö, joka ei valitettavasti katoa.

Suomessa törmätään yhä enemmän myös lapsen seksuaalisen väkivallan kansainvälisiin muotoihin. Turvapaikan hakijoiden ja maahanmuuttajien joukossa on usein seksuaalista väkivaltaa kokeneita. Esimerkiksi pienenä ympärileikatut tytöt kasvavat täällä kulttuuriin, jossa ympärileikkaus on lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä. Suomessakin tähän kulttuurien ristiriitaan törmää yhä useampi nuori nainen. Tämän vuoksi muun muassa maahanmuuttajien kanssa työskentelevät tarvitsisivat verkostoa, jonka puoleen kääntyä lapsen seksuaalisen hyväksikäytön tullessa ilmi. Emme myöskään voi ummistaa silmiämme seksiturismilta, jonka alaikäiset uhrin ovat yleensä köyhemmissä maissa, mutta joiden tekijät ovat yleensä länsimaisia; myös suomalaisia. Tämä aihe vaatii jatkuvaa tietoisuuden lisäämistä, keskustelun herättämistä ja arvovaikuttamista.

Tietoisuuden lisäämistä ja vaikuttamistyötä olisi tehtävä myöskin lapsena koettuun seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvän tabun murtamisessa. Tuen hakeminen madaltuu vain hälventämällä lapseen kohdistuneen seksuaalisen väkivallan uhrin kokemaa häpeää. Yleinen keskustelun herättäminen ja sen ylläpitäminen on tärkeää, koska asenteet muuttuvat hitaasti.

Suomen DELFINS toimii hyväksikäytön uhrien tukena ja kuten todettu, tätä työtä riittää! Yhdistyksen toiminnan haasteena ovat kuitenkin varsin pienet resurssit suhteessa tuen tarvitsijoiden määrään. Tukihenkilötoiminta on monessa yhdistyksessä hyväksi havaittu tapa tarjota tukea. Suomen DELFINS ry:llä ei ole montaa aktiivista tukihenkilöä ja tätä määrää on tarkoitus kasvattaa ja samalla sitouttaa vapaaehtoiset tukihenkilöt paremmin yhdistyksen toimintaan. Muutaman vapaaehtoisen tukihenkilön työn järjestäminen onnistuu pienilläkin resursseilla, mutta toiminnan kehittäminen vaatii rahaa ja panostusta. Tarvitaan jatkuvaa työtä, jotta hyviä tukihenkilöitä saadaan lisää ja jotta he aidosti sitoutuvat toimintaan. Vapaaehtoistyöntekijöitä on Suomessa paljon ja monilla on vilpitön halu auttaa ja osallistua arvokkaaksi kokemansa asian puolesta; ihmisiä, joilla on rohkeus kohdata. Haaste on siinä, kuinka nämä toimijat saadaan Suomen DELFINS ry:n vapaaehtoistyöntekijöiksi.

Pienistä resursseista johtuen tukihenkilötoiminnan laajamittainen kehittäminen ei voi tapahtua nopeasti. Kun tukihenkilötoimintaa Suomen DELFINS ry:ssä kehitetään, toivon, että tästä ammatillisesti ohjatusta tukihenkilötoiminnan mallista on hyötyä.

Lähteet:

Aho-Mustonen, Päivi 2000. Äitiys inestän varjossa. Helsinki: Yliopistopaino

Antikainen, Jorma 1994. Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö – Ammatilliset haasteet ja työorientaatiot. Helsinki: Stakes tutkimuksia 46

Eskola, Antti & Kurki, Leena 2001. Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Tampere: Vastapaino

Hakulinen, Tuovi & Savela, Annamari 2001. Kuntoutuslaitosten tulevaisuuden toimintavaihtoehtoja. Argumentoiva Delfoi-tutkimus. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja A: Tutkimuksia, 6. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu

Hakulinen, Tuovi & Savela, Annamari 2001. Esteettömyyden toteutuminen tulevaisuudessa. Asiantuntija-arviointiin perustuva Delfoi-tutkimus. 4/2001. Helsinki: Stakes

Iso-Aho, Juha 2011. Kulttuuri kutsuu. Vapaaehtoiset tapahtumien voimavarana ja hengenluojina. Tuottaja 2020 – Osaraportti 6

Jern, Patrick & Johansson, Ada & Laaksonen, Toni & von der Pahlen, Bettina & Sandnabba, N. Kenneth & Santtila, Pekka & Sariola, Heikki & Varjonen, Markus 2011. Changes in the prevalence of child sexual abuse, its risk factors, and their associations as a function of age cohort in a Finnish population sample. Child Abuse & Neglect 35 (2011) 480 - 490

Kinnunen, Tuula 2006. Vertaistuki erityislapsen vanhempien voimavarana. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B raportteja 33. Tampere: Juvenes Print Oy

Kostiainen, Aino & Sademies, Jenni 2013. Vapaaehtoistyöhön liittyvät lait Suomessa. VETY – vapaaehtoistyö yleishyödyllisessä yhteisössä. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy. www.kierratyskeskus.fi/vety. Viitattu 29.6.2013

Lahtinen, Pirkko 2003. Ihminen on tärkein instrumentti: Työnohjaus vapaaehtoisessa tukihenkilötyössä. Vantaa: Dark Oy

Laiho, Mari 2006. Seksuaalisen hyväksikäytön kokemuksen lapsuudessa ja avun tarve aikuisena. Helsinki: Edita Prima Oy

Laitinen, Merja 2004. Häväistyt ruumiit, rikotut mielet. Tampere: Vastapaino

Nuotio, Jaakko & Miettinen, Maija 2011. Tukihenkilötoiminta sosiaalisen vahvistamisen menetelmänä. Teoksessa Pia Lundbom & Jatta Herranen (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja kätänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu sarja C. Oppimateriaaleja 24. Jyväskylä: Bookwell Oy, 191 - 203

Maffesoli, Michel 1995. Maailman mieli. Yhteisöllisen tyylin muodoista. Suom. Mika Määttänen. Tampere: Gaudeamus

Mykkänen-Hänninen, Riitta 2007. Vapaaehtoistyön rajapinnoilla. Helsinki: Yliopistopaino

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy

Palosaari, Eija 2007. Lupa särkyä. Helsinki: Edita Prima Oy

Pessi, Anne Birgitta & Oravasaari, Tomi 2010. Kansalaisjärjestötoiminnan ytimessä. Tutkimus RAY:n avustamien sosiaali- ja terveysjärjestöjen vapaaehtoistoiminnasta. Avustustoiminnan raportteja 23. Helsinki: Yliopistopaino

Porkka, Suvi-Tuuli & Salmenjaakko, Jaana 2005. Vapaaehtoistyön työnohjauksen järjestäminen. Opas yhdistyksille. Vantaa: Dark Oy

Reinman, Liisa 2010. Vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin rooli. Näkövammaisten Keskusliitto ry. www.kansalaisareena.fi. Viitattu 19.7.2013

Rochester, Colin 2010. Volunteering and Society in the 21st Century. Hampshire: Palgrave Macmillan

Sanderson, Christiane 2002. Seksuaalinen hyväksikäyttö ja sen hoito. Suom. Tarja Haikara. Kuopio: Unipress

Suomen Delfins ry 2012. Tietoa lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja sen seurauksista

Suomen Rikoslaki 20. luku, pykälät 6 ja 7. www.edilex.fi. Viitattu 24.10.2012

Suomen Rikoslaki 20. luku, pykälät 8a, b ja c. www.edilex.fi. Viitattu 24.10.2012

Säkkinen, Leena & Syd, Mervi & Tuuhea, Ainomaija 2001 Suomen DELFINS ry:n Salaisuus-lehti numero 1/ 2001

Sylva ry. 2004. Tukihenkilöopas. Forssa: Painotalo Auranen Oy

Tilastokeskus 2012. Liitetaulukko 1: Eräiden rikostyyppien kehitys tammi - syyskuussa 2008 – 2012 (ennakkotieto) www.tilastokeskus.fi. Viitattu 24.10.12

Turkki, Tiina 2009. Tilattaisko ammatillinen tukihenkilö? Kartoitus palvelun tilaajien odotuksista ammatillisesta tukihenkilötoiminnasta. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö. Theseus. Viitattu 19.7.2013

Vesterinen, Matti 2010. Unohdus, muistaminen, eheytyminen lapsuuden traumassa, Psykoterapia-lehti (1) 29/2010, 3–19

Wessman, Leena 2012. Hoidon kiertolaiset – auttajan näkökulma. Juva: Minerva Kustannus

Yeung, Anne Birgitta 2002. Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta? Helsinki: Hakapaino

